

Aan de Hoge Raad der Nederlanden
te Den Haag

Griffienummer: S 18/00565
Betekening aanzegging: 1 mei 2018

Cassatieschriftuur

Inzake:

[VERDACHTE]
verblijvende te [naam P.I.],
verdachte,
advocaten: mr. R.J. Baumgardt en mr. P. van Dongen

Edelhoogachtbare Heren, Vrouwen:

Inleiding

Ondergetekenden, als daartoe door de verdachte bijzonder gevolmachtigd, mr. R.J. Baumgardt en mr. P. van Dongen, advocaten te Rotterdam, hebben hierbij de eer aan u Edelhoogachtbaar College te doen toekomen een schriftuur van cassatie ten vervolge op het door **[VERDACHTE]**, ingestelde beroep in cassatie tegen het arrest van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch d.d. 5 februari 2018, en alle beslissingen die door het hof ter terechtzitting(en) zijn genomen.

In genoemd arrest heeft het hof de verdachte veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de duur van twintig jaar. Tevens heeft het hof beslissingen genomen ten aanzien van vorderingen van benadeelde partijen.

Middelen van cassatie

Als gronden van cassatie hebben ondergetekenden de eer voor te dragen:

MIDDEL I

Schending van het recht en/of verzuim van vormen, waarvan de niet-naleving met nietigheid wordt bedreigd, althans zodanige nietigheid voortvloeit uit de aard van de niet in acht genomen vormen, in het bijzonder de artt. 6 EVRM, 287, 288, 410a en 415 Sv, en wel om het navolgende:

Ter terechtzitting in hoger beroep is door de verdediging verzocht P. Van Koppen te benoemen tot deskundige in verband met de omstandigheden waarin de bekennende verklaring van verdachte tot stand is gekomen en waarbij de deskundige/getuige zal kunnen verklaren over de druk die door de verbalisanten tot stand is gebracht en hoe groot de kans is dat de gang van zaken tot een valse bekentenis heeft geleid.

Het verzoek is door het hof afgewezen, waarbij het hof heeft overwogen dat dit verzoek betrekking heeft op de waardering van de bekennende verklaring van verdachte die evenwel aan het hof is voorbehouden en het hof niet gebleken is dat het noodzakelijk is dat het hof zich met het oog daarop laat voorlichten door een deskundige.

De afwijzing van het verzoek is in het licht van hetgeen door en namens de verdachte is aangevoerd onbegrijpelijk.

Toelichting

1.1

Uit het proces-verbaal van de terechtzittingen in hoger beroep blijkt dat de verdediging bij appelschriftuur onder meer verzocht heeft P. van Koppen te horen als deskundige/getuige. In de appelschriftuur is daartoe onder meer vermeld:

“A. Horen getuigen-deskundigen

()

2. Prof. dr. P.J. (Peter) van Koppen, hoogleraar rechtspsychologie.

()

De verdediging wenst tevens getuige 2 in diens hoedanigheid van deskundige vragen te kunnen stellen omtrent de door de WOD gehanteerde (undercover-)methode die in Canada is ontwikkeld en aldaar bekend staat als de mr. Big methode. Genoemde deskundige heeft kennis en wetenschap omtrent deze methode en wenst vragen te kunnen stellen omtrent de risico's en gevaren van de aldaar reeds jaren gehanteerde methodiek.

()"

1.2

Uit de processen-verbaal van de terechtzittingen in hoger beroep volgt dat het hof de beslissing op het verzoek meermalen heeft uitgesteld. In het proces-verbaal van de terechtzitting in hoger beroep d.d. 9 mei 2017 is onder meer gerelateerd:

"De raadsman verklaart voorts:

De verdediging persisteert ook bij haar verzoek tot het horen van de heer Van Koppen. Deze strafzaak gaat in essentie over de omstandigheden waarin de bekende verklaring van mijn cliënt tot stand is gekomen. Daarover zal de heer Van Koppen kunnen rapporteren, in het bijzonder over de druk die, ten tijde van de infiltranten, maar ook van zijn thuissituatie en de instanties die hem achtervolgden. De heer Van Koppen zou kunnen aanduiden of de voornoemde gang van zaken-waarvan de infiltranten enkel uit waren op een bekentenis van mijn cliënt- zou kunnen leiden tot een valse bekentenis, hoe groot die kans is dat die gang van zaken in deze strafzaak heeft geleid tot een valse bekentenis.

()

In deze strafzaak is een Nederlandse versie – een 'polderversie' – van de Mr. Big-methode toegepast. Het Nederlandse recht staat niet toe dat men de verdachte strafbare feiten laat plegen, maar mijn cliënt is wel neergezet als iemand die in de toekomst wel strafbare feiten zou hebben moeten plegen. De gemene deler van de Mr. Big-methode met deze strafzaak betreft de druk die op mijn cliënt is uitgeoefend. In beide gevallen wordt net zo lang druk uitgeoefend totdat het gewenste resultaat wordt verkregen. () Het doet daarbij niet ter zake of die druk voortkomt uit chantage wegens strafbare feiten die iemand heeft gepleegd of uit chantage met geld en vakantiehuisjes die iemand zijn toegezegd.

()

Er kan een ander etiket worden opgeplakt, maar dat neemt niet weg dat, wat de verdediging betreft, wel degelijk druk is uitgeoefend op mijn cliënt. Die druk komt voort uit de psyche van mijn cliënt zelf. Hij werd achtervolgd door instanties en had geen geld. Bovendien werd hij door iedereen beschouwd als een boef, waardoor hij nergens aan de bak kon komen. Er werd een oplossing voor zijn problemen in het vooruitzicht gesteld, maar onder de voorwaarde dat hij een bekentenis zou afleggen. Dan is wel degelijk sprake van druk.

()

Dat de Mr. Big-methode in deze strafzaak niet letterlijk is toegepast, komt doordat het Nederlandse recht verschilt van het Canadese recht. Mijn cliënt is inderdaad niet gehanteerd met strafbare feiten die hij heeft gepleegd. Maar, zoals gezegd, is hij wel degelijk gehanteerd. De Mr. Big-methode is in Nederland om een goede reden niet toegestaan, namelijk omdat de toepassing van die methode leidt tot valse bekentenissen. Dat geldt ook voor de methode die in deze strafzaak is toegepast.

()

Over de verzochte deskundigen wil ik opmerken dat het hof inderdaad voldoende is geëquipeerd om deze strafzaak te beoordelen, maar dat neemt niet weg dat het hof hulp zou kunnen gebruiken van een of meerder deskundigen die kunnen duiden welke druk op mijn cliënt is uitgeoefend en wat dat betekent voor de betrouwbaarheid van zijn bekentenis. Ik persisteer bij het verzoek tot het benoemen van alle verzochte deskundigen, maar indien uw hof hen niet alle drie als deskundige wil doen benoemen, dan ben ik van mening dat toch in ieder geval de heer Van Koppen dient te worden benoemd teneinde zijn visie op deze strafzaak te kunnen geven.”

1.3

In het proces-verbaal is als beslissing van het hof vermeld:

“Het hof wijst af het verzoek tot het horen van de heer Van Koppen. Gelet op de toelichting heeft dit verzoek betrekking op de waardering van de bekende verklaring van de verdachte. Die waardering is echter voorbehouden aan het hof en naar het oordeel van het hof is niet gebleken dat het noodzakelijk is dat het hof zich met het oog daarop laat voorlichten door de verzochte deskundige. ()”

1.4

De beslissing van het hof zal zo gelezen moeten worden, dat het hof het verzoek tot het benoemen van een deskundige heeft afgewezen, omdat het hof dit niet noodzakelijk acht. In het licht van hetgeen de verdediging heeft aangevoerd, schiet deze afwijzing echter te kort. Door de verdediging is immers aangevoerd dat de deskundige zal kunnen rapporteren over de druk die destijds op verdachte rustte en in hoeverre het aannemelijk is dat de gehanteerde methode en wijze waarop de verbalisanten onderzoek hebben gedaan, waarbij deze slechts uit waren op het verkrijgen van een bekentenis van verdachte, geleid zou kunnen hebben tot het verkrijgen van een valse bekentenis. De omstandigheid dat het hof degene is die uiteindelijk het bewijs zal hebben te waarderen, betekent niet dat de deskundige het hof zal kunnen voorlichten omtrent de wijze waarop de verbalisanten druk hebben opgebouwd en op welke wijze de verklaring tot stand is gekomen. De afwijzing van het verzoek is zodoende onbegrijpelijk, althans onvoldoende met redenen omkleed.

MIDDEL II

Vanwege de leesbaarheid van de schriftuur zullen hieronder in één middel meerdere klachten naar voren worden gebracht.

Schending van het recht en/of verzuim van vormen, waarvan de niet-naleving met nietigheid wordt bedreigd, althans zodanige nietigheid voortvloeit uit de aard van de niet in acht genomen vormen, in het bijzonder de artt. 6 en 8 EVRM; 14 IVBPR, 29, 359 en 415 Sv, alsmede de beginselen van een behoorlijke procesorde, en wel om het navolgende:

Ter terechtzitting in hoger beroep is onder meer het verweer gevoerd dat (verkort zakelijk weergegeven) bij de opsporing verbalisanten verdachte in het kader van een WOD traject gebruik hebben gemaakt van de zgn. “Mr. Big-methode”, althans een methode die daaraan gelijk is te stellen, welke methode haar oorsprong vindt in het buitenland, zulks terwijl de methode door zowel de buitenlandse rechter (het Canadese Supreme Court) als deskundigen als onbetrouwbaar moet worden beoordeeld, nu deze methode (verkort zakelijk weergegeven)

tot onjuiste/onbetrouwbare valse bekentenissen leidt. In dat kader is voorts aangevoerd dat verdachte door de opsporingsambtenaren geïsoleerd is; de opsporingsambtenaren niet hebben voldaan aan hun verbaliseringsplicht; verdachte door die opsporingsambtenaren gedwongen is ten onrechte een valse bekennende verklaring af te leggen; de inhoud van die valse verklaringen ook wordt tegengesproken door andere opsporingsresultaten; niet kan worden gesteld dat verdachte in vrijheid een verklaring heeft afgelegd.

In het arrest heeft het hof de door verdachte tegenover de opsporingsambtenaren afgelegde verklaringen betrouwbaar geacht en voor het bewijs gebezigd, zonder te reageren op het verweer, waarin is aangevoerd dat de gehanteerde methode door deskundigen en de Canadese rechter als onbetrouwbaar is beoordeeld, nu deze methode tot valse bekentenissen leidt. Tevens is aangevoerd dat in jurisprudentie en literatuur van ons omringende landen veel te doen is geweest over deze methode. Nu het hof niet op dit verweer heeft gereageerd, is/zijn het arrest en/of de bewezenverklaring onvoldoende met redenen omkleed.

Voorts is de bewezenverklaring onbegrijpelijk in het licht van hetgeen door en namens de verdediging ten aanzien van de betrouwbaarheid van de door verdachte in het WOD traject afgelegde verklaringen is aangevoerd, waarbij onder meer is gewezen op het feit dat deze verklaringen niet worden ondersteund door overig bewijsmateriaal/onderzoeksresultaten en/of heeft het hof ten onrechte niet gerespondeerd op dit uitdrukkelijk onderbouwde standpunt.

Uit het arrest blijkt voorts dat het hof heeft vastgesteld dat verdachte het slachtoffer onverhoeds met een steen tegen het hoofd knock-out heeft geslagen, welke vaststelling onbegrijpelijk is in het licht van hetgeen door en namens verdachte is aangevoerd en waarbij gewezen is op het onderzoek, terwijl dit ook in strijd is met de door het hof gebezigde bewijsmiddelen, waaruit volgt dat getuigen gehoord hebben dat zij een ijselijke kreet hebben gehoord.

Voorts is van belang dat het hof in het arrest heeft geoordeeld dat verdachte tijdens de gesprekken met de undercoveragenten onder onredelijk grote druk heeft gestaan, onder meer doordat verdachtes aanvankelijke ontkenning mogelijk gevolgen zou kunnen hebben voor de baan van de 'bevriende' informant, niet aannemelijk is geworden. Dit oordeel is onbegrijpelijk, nu de desbetreffende verbalisant ([undercover agent 1]) bij de rechtbank nota bene heeft verklaard dat het klopt dat hij in de taxi heeft gejammerd dat hij de zaak kwijt zou raken. Dit 'jammeren' van [undercover agent 1] is voorts ten onrechte niet opgenomen in het proces-verbaal betreffende de 'bekennende verklaring'.

De bewezenverklaring is derhalve onvoldoende met redenen omkleed.

Toelichting

2.1

Aan verdachte is ten laste gelegd:

“dat hij op of omstreeks 19 december 2010 te Kaatsheuvel, gemeente Loon op Zand, opzettelijk en al dan niet met voorbedachten rade [slachtoffer] van het leven heeft beroofd, immers heeft hij, met dat opzet en na kalm beraad en rustig overleg:

- die [slachtoffer] (met kracht) met een (bak)steen op haar hoofd geslagen, en/of

- (vervolgens) de keel en/of hals van die [slachtoffer] dichtgeknepen en/of dichtgedrukt en/of (gedurende enige tijd) dichtgeknepen/dichtgedrukt gehouden, en/of
- door middel van omsnoering of omsnoerend geweld de keel en/of hals van die [slachtoffer] samengedrukt en/of dichtgedrukt en/of (gedurende enige tijd) samengedrukt/dichtgedrukt gehouden, en/of
- de mond van die [slachtoffer] (gedurende enige tijd) dichtgedrukt en/of aldus, althans op enige manier, die [slachtoffer] (gedurende enige tijd) de ademhaling belemmerd en/of onmogelijk gemaakt,
ten gevolge waarvan die [slachtoffer] is overleden”

2.2

In het proces-verbaal van de terechtzitting in eerste aanleg d.d. 16 oktober 2015 is onder meer gerelateerd:

“De getuige geeft op de vragen van de voorzitter op te zijn:

A-3588 (werkzaam onder de naam [undercover agent 1]),

()

Het klopt dat ik in de taxi heb gejammerd dat ik de zaak kwijt zou raken.”

2.3

In het proces-verbaal van de terechtzitting in eerste aanleg d.d. 31 maart tot en met 9 mei 2016 is voorts gerelateerd:

“De voorzitter houdt voor hetgeen in de taxi is voorgevallen en citeert:

()

De verdachte:

Het eerste stuk dat u voorhoudt is deels zo gegaan. [undercover agent 1] heeft eerder al gezegd dat hij een vrouw heeft doodgereden. [undercover agent 1] vergeet wel te vermelden dat hij tijdens de rit volop zat te jammeren dat hij zijn werk zou verliezen en dat zijn werknemers ook hun baan zouden verliezen. Hij moest de volgende dag op het matje komen door mijn toedoen.”

2.4

In het vonnis waarvan beroep heeft de rechtbank onder meer het volgende overwogen:

“De rechtbank is met de officier van justitie van oordeel dat de aanwezigheid van daderkennis een zeer stevig argument is voor de betrouwbaarheid van een verklaring. Echter, met de verdediging is de rechtbank van oordeel dat er van unieke, zeer specifieke daderkennis in de verklaringen van verdachte geen sprake is.”

2.5

In het proces-verbaal van de terechtzitting in hoger beroep van 2 augustus 2016 is onder meer het volgende gerelateerd:

“De raadsman pleit aan de hand van de inhoud van de door hem aan het hof overgelegde pleitnota (), welke aan dit proces-verbaal is gehecht en als hier herhaald en ingelast wordt beschouwd, en aan de hand van de appelschriftuur. De raadsman voegt hieraan toe:

()

Ik meen dat in deze zaak de beoordeling en weging van het WOD-traject cruciaal is. Ik zie hierin parallellen met het orthopedisch schoenmakerarrest. Er is naar mijn mening namelijk een methodiek toegepast voor het verkrijgen van bewijs tegen mijn cliënt. De zorgvuldigheid, de betrouwbaarheid en de bruikbaarheid van die methode wordt door de verdediging betwist en de verdediging meent dat hetgeen is voortgekomen uit deze methode niet tot het bewijs kan dienen.

()

Ik meen dat het maar zeer de vraag is of het veroordelend vonnis in stand kan blijven. Mijn cliënt heeft zijn bekennende verklaring ingetrokken. Bovendien heeft hij in deze verklaring geen specifieke daderkennis getuigd. Daarbij merk ik op dat op dat hij op het moment dat hij de verklaring aflegde de inhoud van het dossier reeds kende. Specifieke daderkennis die hij op grond van het dossier nog niet zou kunnen hebben gehad, heeft hij niet geuigd.

()”

2.6

In het proces-verbaal van de terechtzitting in hoger beroep van 9 mei 2017 is onder meer het volgende gerelateerd:

“De raadsman verklaart:

Mijn cliënt doet alles om aan te tonen dat de rechtbank ernaast zit.

()

Mijn cliënt is in het kader van het onderhavige onderzoek in eerste instantie gehoord als getuige. Daarna is hij aangehouden, is hij in voorlopige hechtenis geplaatst en vervolgens is hij weer vrijgelaten. Die vrijlating steunde op de omstandigheid dat het dossier ‘Eem 1’ onvoldoende aanwijzingen bevatte om mijn cliënt aan te kunnen blijven merken als verdachte.

()

Over Eem 2 wil ik het volgende opmerken. Het openbaar ministerie heeft in eerste aanleg gesteld dat de inzet van het WOD-traject voldoet aan de voorwaarden van proportionaliteit en subsidiariteit. Dit waag ik te betwijfelen, maar dat zal later nog aan de orde komen. Waar het nu om gaat, is het volgende. Ik zal een kort passage voordragen uit het verslag dat de infiltranten hebben gemaakt, dat verband houdt met wat mijn cliënt op Marbella heeft gezegd. De infiltrant, A-3739, zegt het volgende. () Ik citeer:

‘Ik vertelde de verdachte, dat als hij bij zijn uitspraken blijft, inhoudende dat hij het niet gedaan heeft, dat ik er ook zeker van ben van dat ik de verdachte niet binnen mijn bedrijf haal. Nogmaals herhaalde de verdachte dat hij het niet had gedaan. Ik vertelde de verdachte dat ik dan niets kon betekenen. Ik vertel de verdachte dat ik een oplossing had geboden en dat hij op dat voorstel niet wilde ingaan. Ik deelde de verdachte mede dat ik niets anders kon doen dan hem uit te laten en hem verder succes te wensen.’

Kort daarvoor heeft mijn cliënt herhaaldelijk gezegd dat hij het niet heeft gedaan. Mijn cliënt is een baan voorgeschoten. Wellicht niet een ‘koosjere’ baan, maar wel een baan met een salaris van € 8.000 per maand en de mogelijkheid om gebruik te maken van vakantiehuisjes zou meebrengen. Daarnaast zou hij, in aanvulling op die baan, nog andere klussen doen die geld zouden opleveren. Hij verkeerde toen in financiële nood. De rechtbank geeft weliswaar aan twijfels te hebben over die financiële noodsituatie, en

verwijst daarbij naar een Harley-Davidson die mijn cliënt toen zou hebben bezit, maar de aanschaf van die Harley-Davidson is door mijn cliënt geannuleerd; hij heeft die dus niet in bezit gehad. Mijn cliënt verkeerde dus in financiële nood, maar droeg wel de zorg over vier kinderen en zijn vriendin. Bovendien zou, indien mijn cliënt niet zou bekennen, ook [undercover agent 1] zijn baan verliezen. Daar zou mijn cliënt dus medeverantwoordelijk voor zijn. Het zou hem wellicht dus ook een conflict hebben opgeleverd met [undercover agent 1]. Uit het citaat blijkt dat mijn cliënt moest bekennen en dat hij anders kon opzouten. En dan nog bekent hij niet onmiddellijk, maar doet hij dat pas later, wanneer hij met [undercover agent 1], beiden huilend, in de taxi zit. In eerste instantie bekende hij het feit in slechts twee zinnen, zonder details. Hij vertelde het slachtoffer te hebben geslagen met een baksteen, dat ze 'knock-out' was en dat hij haar daarna heeft gewurgd. Punt. Dan krijgt hij vragen over wat hij met de spullen heeft gedaan, of hij ze heeft verbrand. Het verhaal dat hij vervolgens vertelt, over laarzen, een masker en een bril, vindt verder geen steun in het dossier. Dat is ter plaatse verzonnen, zoals mijn cliënt ook heeft gezegd tegen de rechtbank. Hij kon geen op waarheid berustende details over het feit vertellen, want die zijn er niet. Zijn bekentenis is immers vals.

()

Deze strafzaak gaat in essentie over de omstandigheden waarin de bekennende verklaring van mijn cliënt tot stand is gekomen.

()

In deze strafzaak is een Nederlandse versie – een 'polderversie' – van de Mr. Big-methode toegepast. Het Nederlandse recht staat niet toe dat men de verdachte strafbare feiten laat plegen, maar mijn cliënt is wel neergezet als iemand die in de toekomst wel strafbare feiten zou hebben moeten plegen. De gemene deler van de Mr. Big-methode met deze strafzaak betreft de druk die op mijn cliënt is uitgeoefend. In beide gevallen wordt net zolang druk uitgeoefend totdat het gewenste resultaat wordt verkregen. Moore is specialist op dat terrein. Het doet daarbij niet ter zake of die druk voortkomt uit chantage vanwege strafbare feiten die iemand heeft gepleegd of uit chantage met geld en vakantiehuisjes die iemand zijn toegezegd.

De oudste raadsheer vraagt daarop:

Is in deze strafzaak daadwerkelijk druk uitgeoefend op de verdachte? De verdachte is weliswaar iets aantrekkelijks in het vooruitzicht gesteld, maar hij is vrijwillig meegegaan naar Marbella. De verdachte heeft zich laten verleiden bereid te zijn tot het verrichten van bepaalde handelingen, die overigens niet hebben plaatsgevonden. Meent u dat met die verleiding daadwerkelijke onaanvaardbare druk op hem is uitgeoefend?

De raadsman verklaart in reactie daarop:

Er kan een ander etiket worden geplakt, maar dat neemt niet weg dat, wat de verdediging betreft, wel degelijk druk is uitgeoefend op mijn cliënt. Die druk komt voort uit de psyche van mijn cliënt zelf. Hij werd achtervolgd door instanties en had geen geld. Bovendien werd hij door iedereen beschouwd als boef, waardoor hij nergens aan de bak kon komen. Hem werd een oplossing voor zijn problemen in het vooruitzicht gesteld, maar onder de voorwaarde dat hij een bekentenis zou afleggen. Dan is wel degelijk sprake van druk.

()

Zou mijn cliënt niet hebben bekend, dan zou hij niet alleen mislopen wat hem in het vooruitzicht was gesteld, maar daarnaast zou hij wellicht ook een probleem hebben met [undercover agent 1]. Het zou namelijk hebben betekend dat ook [undercover agent 1] een baan zou mislopen.

De verdachte verklaart in aanvulling daarop:

Samen met mijn vrouw heb ik met [undercover agent 1] gegeten in een restaurant in de gemeente waar wij wonen. Daar heeft [undercover agent 1] gesuggereerd dat hij de ex van mijn vrouw een lesje zou leren door hem klappen uit te delen. Voordat we naar Spanje gingen had [undercover agent 1] ook al tegen me gezegd dat hij iemand eens had meegenomen in een auto en in een kuil had laten graven op een plek waar men liever niet komt. In Spanje za ik in de taxi met [undercover agent 1] die, als ik niet zou bekennen, zijn baan dreigde te verliezen. Ik was ervan overtuigd dat [undercover agent 1] vriendjes heeft die van alles en nog wat uitspoken en mensen in elkaar rammen. Dit heb ik inderdaad ook tegen de rechtbank gezegd. U vraagt mij waar dat terug te vinden is. Ik heb bij de rechtbank niet de kans gekregen om mijn volledige verhaal te doen.

()

Op 6 september 2016, tijdens een raadkamerbehandeling door uw hof, ben ik slechts gehoord over de beslissing die de raadkamer moest nemen. Toen kreeg ik dus niet de gelegenheid om het naar voren te brengen. Op een eerdere zitting zijn jullie me vergeten of mocht ik niets zeggen. In eerste aanleg ben ik gehoord in de bunker, maar wanneer de rechters mijn antwoord te lang vonden en verveeld raakten dan werd mij de mond gesnoerd onder de toezegging dat ik later de gelegenheid zou krijgen om mijn verhaal te doen. Die gelegenheid is mij echter nooit geboden. Daarom heb ik mijn verhaal op papier gezet, mijn WOD-verslag, en ingediend bij de rechtbank. Dit moet terug te vinden zijn in het proces-verbaal bij de rechtbank d.d. 30 september 2015.

()

De verdachte verklaart:

Ik heb een document opgesteld, maar krijg onvoldoende tijd om mijn kijk op de zaak te geven.

()”

2.7

In het proces-verbaal van de terechtzitting in hoger beroep d.d. 8 en 22 januari 2018 is voorts gerelateerd:

“De verdachte geeft op ten onrechte te zijn veroordeeld en voegt daaraan toe:

Ik ben onschuldig. Ik heb niet de hand gehad in het overlijden van [slachtoffer] , mijn toenmalige vrouw. Ik heb niets misdaan. Ik heb juist het alarmnummer ‘112’ gebeld om [slachtoffer] te redden. Er is er maar één die weet wat er die nacht werkelijk is gebeurd.

()

Het is juist, zoals u, voorzitter, mij voorhoudt dat ik op een gegeven moment bij [slachtoffer] ben gaan liggen om met haar te knuffelen. Ik had toen al van een van de aanwezige verpleegkundigen te horen gekregen dat [slachtoffer] was overleden.

()

U, voorzitter, houdt mij voor dat uit het dossier volgt dat ik op een gegeven moment in Marbella in Spanje tegenover [undercover agent 1] en vervolgens ook tegenover [undercover agent 2] heb erkend dat ik [slachtoffer] heb gedood. Dat klopt, dat heb ik inderdaad gezet. Maar wat ik heb gezegd is niet de waarheid. Ik was namelijk in Marbella om te praten over een baan in het bedrijf van [undercover agent 2]. Voor die tijd had ik een goede baan in België, waarvan het contract afliep. Er was al gesproken over een verlenging van dat contract, maar een paar dagen later werd mij plotseling medegedeeld dat alsnog besloten dat die verlenging niet doorging. De werkelijke reden van dat besluit heb ik nooit vernomen maar ik vermoed nog steeds dat de politie daar

achter zit. Doordat mijn contract afliep kwam ik financieel onder druk te staan. Ik had de baan die [undercover agent 2] mij aanbood dan ook hard nodig. Ik had op dat moment de zorg voor een gezin met vier kinderen en mijn vriendin [partner verdachte] was toen hoogzwanger van ons derde kind. Onder de druk van de omstandigheden heb ik op een gegeven moment inderdaad gezegd dat ik [slachtoffer] had gedood. Dat was namelijk de voorwaarde voor het verkrijgen van de baan die [undercover agent 2] mij aanbood. Hij had gezegd dat hij alleen iets voor mij kon betekenen als ik zou bekennen. Op diezelfde avond had ik nog verteld dat ik niets te maken had met de dood van [slachtoffer]. [undercover agent 2] brak toen het gesprek af met de woorden dat hij niets voor mij kon doen. Ik moest toen de villa waar dat gesprek plaatsvond verlaten en [undercover agent 1] moest ook vertrekken van [undercover agent 2]. Wij moesten toen in een taxi terug naar het hotel, terwijl wij voor die tijd in luxe auto's van het bedrijf rond waren gereden. In de taxi begon [undercover agent 1] te jammeren dat hij nu ook zijn baan kwijt zou raken en dat hij veel mensen zou moeten ontslaan. Hij zei dat hij, als ik alsnog de moord op [slachtoffer] zou bekennen, bereid was om terug te gaan naar de villa om [undercover agent 2] over te halen mij de baan te geven.

In de maanden die hieraan vooraf gingen werd door [undercover agent 1] steeds zwaardere druk op mij uitgeoefend door de verhalen die hij mij vertelde. Zo vertelde [undercover agent 1] onder meer dat de organisatie waar hij voor werkte iemand onder druk had gezet door deze in het bos een kuil te laten graven voor zichzelf. Ook vertelde [undercover agent 1] dat de organisatie de mogelijkheden had om de ex van mijn huidige vrouw af te laten tuigen. Ik vind het onbegrijpelijk en te laf voor woorden dat de undercoveragenten nagenoeg niets op papier hoeven te zetten.

Maandenlang zijn mij vreselijke verhalen op de mouw gespeld. Daardoor en doordat [undercover agent 2] mij geen baan verschaftte maar, in tegendeel, mij de deur wees, is de psychische druk waar ik onder stond in de taxi tot uitbarsting gekomen en heb ik, om de baan te verkrijgen, de leugen in de wereld gebracht dat ik [slachtoffer] had gedood. U, voorzitter, houdt mij voor dat uit het dossier volgt dat het niet bij een kale bekentenis is gebleven. Dat klopt. Ik heb de leugen inderdaad aangekleed met andere onwaarheden, zoals over de kleding en de laarzen die ik gedragen zou hebben toen ik [slachtoffer] doodde.

U, voorzitter, vraagt mij waarom ik ben meegegaan in de leugen zoals ik het eerder benoemd heb terwijl ik ook afstand had kunnen nemen van [undercover agent 1] en [undercover agent 2] en zijn organisatie. Ik wist door mijn contacten met [undercover agent 1] en door de verhalen die hij mij vertelde al het een en ander over die organisatie waardoor ik mij voor mijn gevoel daaraan niet kon onttrekken. De mannen van de organisatie zouden mij dan vast wel hebben weten te vinden. Uw suggestie, voorzitter, dat ik, toen [undercover agent 1] begon te jammeren over het kwijtraken van zijn baan, desnoods uit de taxi had kunnen springen in plaats van het bekennen van een moord die ik niet gepleegd heb, vind ik niet reëel. Ik zou dan immers nog uren onderweg zijn voordat ik in staat zou zijn mijn gezin te beschermen. Die mannen wisten waar ik met mijn gezin woonde en zij zouden mij ook in Nederland hebben kunnen vinden. En mijn gezin ook. Die avond is er in de taxi een ommekeer gekomen in mijn psyche door alle verhalen die mij zijn verteld en door de opstelling van [undercover agent 2]. Ik had de baan die mij in het vooruitzicht was gesteld met name vanuit financieel oogpunt hard nodig. Ik had [partner verdachte] bovendien beloofd met de baan uit Spanje terug te zullen keren.

()

De voorzitter geeft daarop het woord aan raadsman van de verdachte voor dupliek. De raadsman voert het woord als volgt.

Iedereen kent zijn grenzen. In de verklaringen van cliënt is te zien hoe zijn grenzen door de WOD'ers werden opgezocht en hoe de grenzen van cliënt werden bereikt. En vervolgens werden overschreden. Want waarom is er niet gestopt nadat cliënt voor de vijfde keer ontkende iets met de dood van zijn vriendin te maken te hebben? Waarom is men blijven pushen? Waarom is men doorgegaan, net zolang tot hij uiteindelijk niet anders kon doen dan hij heeft gedaan: het afleggen van een bekennende verklaring? Naar mijn mening is men in deze zaak veel verder gegaan dan gebruikelijk in een WOD-traject. Maar wellicht lagen de grenzen van cliënt wel verder dan bij anderen.

Ik herhaal dat de gebruikte opsporingsmethode sterke gelijkenissen vertoont met de 'Mr. Big'-methode: dat begint als met het isoleren van cliënt. Ik doel hiermee niet alleen op het niet-verlengen van zijn arbeidscontract door zijn toenmalige werkgever, maar ook het weghalen van cliënt uit Nederland en het in Spanje mogen ontmoeten van 'mr. Big'. Voor 'mr. Big' maakt het allemaal niets uit want dat is een politiemann. Maar daarmee was cliënt op dat moment uiteraard niet bekend. En als hij dan door deze 'mr. Big' met een simpel 'Succes. Ik kan niets voor je betekenen' wordt weggestuurd omdat cliënt tot het allerlaatste moment weigert de moord op zijn vriendin toe te geven, terwijl cliënt 'mr. Big' heeft gezien en weet wie hij is en waartoe zijn organisatie in staat is en als dan in de taxi ook nog eens door degene die hij als zijn vriend beschouwt op zijn schuldgevoelens wordt ingewerkt, ja dan is ook voor cliënt een grens bereikt. En naar mijn mening in deze zaak overschreven. Het is mij bekend dat in het land door rechters met argusogen wordt gekeken naar dit soort zaken. De Centrale Toetsingscommissie is er niet voor niets. Waarom is de zaak niet aan die commissie voorgelegd. De officier van justitie stond op basis van opsporingsonderzoek EEM1 met lege handen. Kennelijk was het onderbuikgevoel van de officier reden genoeg om het WOD-traject op te tuigen. Maar een dergelijk gevoel kan niet de basis vormen voor richtige opsporing.

Naar mijn mening kan in deze zaak niet meer gesproken worden van 'misleiding' van cliënt. Zou het daarbij gebleven zijn dan was er sprake van een zekere keuzevrijheid. Gezien de druk die op cliënt is uitgeoefend kan niet gezegd worden dat hij in vrijheid zijn verklaring heeft afgelegd.

()

Er is in dit dossier geen, althans onvoldoende objectief bewijsmateriaal voorhanden om de juistheid van de bekennende verklaring van cliënt te kunnen toetsen. En dan is slechts vrijspraak op zijn plaats."

2.8

Blijkens het proces-verbaal van de terechtzitting in hoger beroep van 8 en 22 juni 2018 heeft de advocaat-generaal aan het requisitoir onder meer het volgende toegevoegd:

"Misleiding is echter een in het kader van een WOD-traject veel gebruikt en toegestaan middel, gericht op waarheidsvinding. Het middel kan echter zowel belastend als ontlastend bewijs opleveren"

2.9

Uit het proces-verbaal van de terechtzitting in hoger beroep van 8 en 22 januari 2018 blijkt dat mr. J-H.L.C.M. Kuijpers, advocaat te Amsterdam, de raadsman die verdachte heeft bijgestaan, het woord tot verdediging heeft gevoerd overeenkomstig de aan het proces-verbaal gehechte pleitnotities. De verdediging heeft (met aanvulling van de in het proces-verbaal opgesomde en van belang zijnde toevoegingen) onder meer het volgende bepleit:

"1.1

Maar hetgeen in Eem 2 gebeurde spant elke kroon. Daar werd koste wat kost een 'bekennende' verklaring afgedwongen. Zeg maar gerust 'afgedreigd'. Ik gebruik dit woord bewust, omdat de WOD'ers cliënt, al zou hij tachtig keer hebben gezegd dat hij niet de dader was, maar bleven voorhouden dat hij eerlijk moest zijn. Met zijn ontkenning namen zij geen genoegen en zij zouden enkel met een bekentenis tevreden zijn, of die nu waar was of niet. Niet werd, noch op het moment zelve maar ook later niet, geverifieerd of die 'bekentenis' de waarheid inhield of niet. Objectief materiaal om de juistheid te kunnen toetsen van wat [verdachte] zijn infiltranten allemaal in ontkennende- of bekennende zin had verteld, was en is er niet. Dat heeft ook de rechtbank ingezien.

()

1.3.

De politie heeft een 'nieuwe' truc uit de kast getrokken. Nieuw tussen haakjes, omdat de truc feitelijk niet nieuw is. In Nederlandse onderzoeken wordt immers met regelmaat een WOD traject geëntameerd. Ik heb het over de overtreffende trap in WOD/infiltratie-trajecten, namelijk de inzet van mr. Big. Ik kom nog even terug (). Er is in casu geen druk gecreëerd door het subject van de ingezette opsporingsmethode, namelijk mijn cliënt, strafbare feiten te laten plegen. Dát is 'Mr. Big'. Maar mijn cliënt is voor al het overige zodanig onder druk gezet, door het potentiële opnemen van cliënt in een organisatie met hoog boevengehalte, dat de bezwaren tegen de 'Mr. Big'-methode onverkort van toepassing zijn. () Ik blijf echter bij mijn standpunt dat de 'Mr. Big'-methode in deze zaak regelrecht is toegepast gezien de druk die op cliënt is uitgeoefend door de WOD'ers. Aan cliënt is van alles voorgehouden-variërend van de mogelijkheid om van huis uit zijn werkzaamheden te verrichten tot een heel aantrekkelijk salaris-, maar hij zou de moord niet bekennen dan ging dat alles aan zijn neus voorbij.

1.4.

Waar het in concreto op neer komt is dat de undercover's een situatie creëren waarin de verdachte afhankelijk wordt gemaakt van een bepaalde uitkomst. In de situatie van [verdachte] gaat het om een dienstverband met personen die een hoog 'boevengehalte' hebben, die gevaarlijk zijn. Het enige wat de verdachte voor de uitkomst hoeft te doen is de 'waarheid' te vertellen, waarbij aan de verdachte op voorhand onmiskenbaar duidelijk wordt gemaakt wat de misleidende Politieambtenaren als waarheid willen horen. Zij maken dus uit wat de waarheid is, niet het subject. De WOD'ers zeggen dat zelf ook met zoveel woorden.

1.4.

Een stuitend voorbeeld hiervan uit de zaak van [verdachte]:

"Ik vertelde de verdachte dat als hij bij zijn uitspraken blijft, dat hij het niet gedaan heeft, dat ik er ook zeker van ben dat ik de verdachte niet binnen mijn bedrijf haal. Nogmaals herhaalde de verdachte dat hij "het" niet had gedaan. Ik vertelde de verdachte dat ik dan niets kon betekenen. Ik vertelde de verdachte dat ik een oplossing had geboden en dat hij op di voorstel niet wilde ingaan. Ik deelde de verdachte mede dat ik niets anders kon doen dan hem uit te laten en hem verder succes te wensen".

Onmiskenbaar volgt hieruit dat [verdachte] steeds weer ontkende, maar A-3739 zet desondanks door en voert de druk verder op. Als er niet verklaard wordt wat A wil horen, houdt het simpelweg op. Dit is het niveau van opsporing in deze zaak.

()

Het heeft met deugdelijke opsporing niets van doen, met waarheidsvinding heeft het al helemaal niets te maken. Integendeel, de kans dat juist de waarheid niet wordt gevonden is op deze wijze levensgroot. Het is vragen om valse bekentenissen.

1.6

‘Of zeggen wat we willen, of je vliegt er uit’. In zijn hoofd had [verdachte] die baan al. Hij had [partner verdachte] beloofd terug te zullen komen met die baan. Financiële problemen zouden de wereld uit zijn. De advocaat-generaal merkte zojuist op dat cliënt bijvoorbeeld de caravan had kunnen verkopen om zijn financiële situatie het hoofd te bieden. Ik wijs er echte rop dat die caravan niet met eigen geld was aangeschaft maar was gefinancierd. Ook de Harley Davidson, waarvan de rechtbank in haar vonnis melding maakt, is nooit eigendom geweest van cliënt. [verdachte] zou op zijn vakgebied met spannende mensen (lees boeven) in zee gaan, en snel geld kunnen verdienen. Dat alles zou in het water vallen als hij niet zou zeggen at hij Heidi om het leven zou hebben gebracht. Maar erger nog: uit hetgeen [undercover agent 1] en zijn vriendjes tegen [verdachte] hadden verteld was hem gebleken dat [undercover agent 1] cs gevaarlijke en respectloze lieden waren. Dat zou zich nu tegen [verdachte] gaan keren. Hij deed niet wat ze hadden gevraagd. Hij zou de schuld krijgen en als een en ander in relatie tot hen eigen activiteiten ineen zou zijgen. [verdachte] werd bang. Heel bang, voor zichzelf en voor zijn naasten. [undercover agent 1] had immers, zo weet u, ook connecties in Nederland. Hij deed wat ze wilden. Toen pas. Onder die omstandigheden. Cliënt zou niet alleen alle eerder door mij bedoelde voordelen aan zijn neus voorbij zien gaan, maar hij en de zijnen zouden ook gevaar lopen, als hij niet zou doen wat van hem verlangd werd: de moord bekennen. Hij wist uit de verhalen die hem waren verteld dat hij te maken had met gevaarlijke mensen. Niet veel eerder had hij bij herhaling ontkend iets met de dood van zijn vrouw te maken te hebben gehad. Pas onder de op hem uitgeoefende druk is hij zich stoer gaan gedragen ne heeft hij, om problemen te voorkomen en geen gevaar te lopen, de moord ‘bekend’.

()

EEM II

(on)rechtmatigheid inzet stelselmatige inwinning van informatie (SI)

Om te beginnen wens ik kort de rechtmatigheid van de inzet van de SI aan te stippen, ik had het er al heel even over.. Voor toepassing van dit bijzonder opsporingsmiddel moet er – naast dat er sprake moet zijn van een misdrijf dat een ernstige inbreuk heeft gemaakt op de rechtsorde – voldaan zijn aan verschillende vereisten. Daartoe behoren onder meer de vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit.

2.0.

Proportionaliteit

()

Alles op alles. Dat kan inderdaad wel gezegd worden, want nagenoeg alle bijzondere opsporingsbevoegdheden zijn uit de kast getrokken.

()

Uit het dossier volgt dat de Politie en de Officier van Justitie na tweeënhalfjaar kennelijk de balans hebben opgemaakt: op grond van het reguliere rechercheonderzoek, het forensische onderzoek alsook de uitkomst van de inzet van de bijzondere opsporingsmiddelen kan niet geoordeeld worden dat [verdachte] zich schuldig heeft gemaakt aan de dood van [slachtoffer]. Een veroordeling was op basis van hetgeen bevonden in Eem 1 niet te verwachten. Maar de ‘alles-op-alles’ gedachte overheerst en er wordt dus toch besloten tot toepassing van een SI-traject.

2.4.

De vraag in deze is: indien tweeënhalf jaar onderzoek niets oplevert, is door rechercheren met behulp van toepassing van een zwaarwegend middel als SI dan nog wel te rechtvaardigen? Voorzitter, wat mij betreft niet. En overigens al helemaal niet op de wijze zoals dat in dit onderzoek heeft plaatsgevonden.

()

Concluderend gesteld meen ik dat er sprake is van een vormverzuim inhoudende dat de inzet van SI niet proportioneel was, zodat de uitkomst daarvan dient te worden uitgesloten van het bewijs. ().

2.7.

Subsidiariteitsvereiste

In het eerder aangehaalde arrest van de Hoge Raad uit 2004 is onder meer bepaald dat de door de verdachte ingenomen proceshouding, met betrekking tot strafbare feiten waarvan hij wordt verdachte, van belang is, te weten meer specifiek of de verdachte zich op zijn zwijgrecht heeft beroepen. [verdachte] heeft zich niet van meet af aan op advies van zijn advocaat op zijn zwijgrecht beroepen en vervolgens met klem ontkend en hij heeft zelfs meegewerkt aan een reconstructie, hetgeen de rechtbank ten grondslag legt aan het feit dat de vergelijking met de Alan uitspraak van het EHRM mank zou gaan.

()

3.0

Ook in deze zaak meent de verdediging dat het subsidiariteitsbeginsel is geschonden. Er is DNA gevonden onder de nagels van [slachtoffer], er is een bloedspoor in de gang, er is een onbekende mannelijke donor in een bloedspoor op een lade van de kast van welk spoor de rechtbank stelt dat het is aangebracht door de dader. Evenwel toont het onderzoek niet aan dat het DNA in het bloed van [slachtoffer], van [verdachte] zou zijn. Integendeel. Het betreft DNA van minstens twee verschillende mannen. De naam [naam] is geroepen én er is een [naam] in de buurt geweest en er is een kras in de muur van de poort aangetroffen. Omstandigheden waarop niet door gerechercheerd is, mar wel verdere verankering van het alternatieve scenario uit voort had kunnen vloeien, terwijl [verdachte] zich toen niet op zijn zwijgrecht beriep. Dit maakt dat er voldoende mogelijkheden zijn geweest om door te rechercheren, derhalve is niet voldaan aan het subsidiariteitsvereiste.

()

In navolging van het vereiste van de proportionaliteit merk ik op dat de Officier van Justitie geen toestemming heeft gevraagd aan de Centrale Toetsingscommissie.

()

3.3

Verbaliseringsplicht

Hetzelfde geldt voor de verbaliseringsplicht. Bij WOD-trajecten blijft dit te allen tijde een heikel punt. Waarom worden de gesprekken niet opgenomen, zoals dat bijvoorbeeld wel gebeurde in de zogenaamde 'vergismoord'-zaak?

()

Toetsing van hetgeen werd besproken en op welke wijze dat gebeurde blijft dus uitermate gebrekkig. Uit de bunkerverhoren blijkt immers al dat de WOD'ers niet alles hadden geverbaliseerd. Ze wilden enkel 'scoren'. Uit de verhoren van de WOD-verbalisanten blijkt dat zij niet alles hebben geverbaliseerd wat zij naar mijn mening hadden behoren te doen. Dit klemmt te meer nu de WOD'ers bij gelegenheid van die verhoren onderdelen van de verklaringen van cliënt over de gang van zaken in Spanje, waarover niets was geverbaliseerd, alsnog hebben bevestigd. Het is een gegeven dat WOD'ers nog zoekende zijn wat mag en wat niet, hoe zij een undercovertraject moeten

uitvoeren en wat zij moeten verbaliseren. Alleen de rechterlijke macht kan hierbij de grenzen aangeven en de politie zonodig inbinden door consequenties te verbinden aan het optreden.

()

Op grond van het voorgaande, te weten de strijd met het proportionaliteits- en subsidiariteitsvereiste, het niet vragen van toestemming aan de CTC en het niet op juiste wijze verbaliseren van de inzet is in de ogen van de verdediging sprake van meerdere vormverzuimen.

()

De proportionaliteit en subsidiariteit beogen te voorkomen dat een dwangmiddel wordt ingezet op het moment dat een ander (lichter) middel kan worden ingezet, om zo de verklaringsvrijheid van een verdachte te verzekeren en in het verlengde daarvan het recht op een eerlijk proces. Het belang kan dus gevonden worden in de verklaringsvrijheid van [verdachte].

()

Gezien met het teniet doen van de verklaringsvrijheid van [verdachte] op de flagrante wijze zoals dat werd gedaan is zijn recht op een eerlijk proces in de kern geraakt. Ik acht bewijsuitsluiting noodzakelijk. Reparatie is niet mogelijk. Concluderend komt de verdediging dan ook tot bewijsuitsluiting, hetgeen in lijn is met het eerder geciteerde arrest van de HR uit 2004. De Hoge Raad heeft daarin bepaald dat bewijsuitsluiting in een situatie als de onderhavige aangewezen is. Een beslissing op het vlak van een dergelijk vormverzuim heeft de Hoge Raad tot op de dag van vandaag niet meer hoeven nemen. Hup, de prullenbak in dus.

4.1

Gezien met het teniet doen van de verklaringsvrijheid van [verdachte] op de flagrante wijze zoals dat werd gedaan is zijn recht op een eerlijk proces in de kern geraakt. Ik acht bewijsuitsluiting noodzakelijk. Er is in deze zaak zoveel druk op cliënt uitgeoefend dat van verklaringsvrijheid geen sprake meer was. Bovendien vallen de door cliënt in het kader van de undercoveractie afgelegde verklaringen niet te controleren. Die verklaringen vinden geen verankering in ander, objectief verkregen bewijs. Zo heeft cliënt tegen de WODérs verteld-hij moest immers stoer doen-dat hij een bril op had toen hij zijn vrouw opwachtte en vermoordde en dat hij speciaal voor die gelegenheid gekochte laarzen droeg, maar deze uitlatingen vinden geen borging in ander bewijsmateriaal, zijn derhalve niet te toetsen en vormen dus geen objectief bewijs. Reparatie is niet mogelijk.()

4.2

Toepassing van de mr. Big-methode

Mocht uw Gerechtshof van mening zijn dat de inzet van het SI-traject wél rechtmatig was, heeft het volgende te gelden.

Zo als al herhaaldelijk aangegeven was het geen normaal SI-traject. Het brtrof een mr. Big-methode, die de kans op de ergste nachtmerrie van iedere strafrechter, een valse bekentenis, levensgroot doet opdoemen. Voorzitter, leden van het hof, en ook in deze visie sta ik gelukkig niet alleen; zowel nationale als internationale rechts)geleerden hebben zich uitgelaten over deze methode, en allen zijn op z'n zachts gezegd sceptisch.()

()

4.3

Mr. Big-methode algemeen

Teneinde de uitkomst van de methode te kunnen toetsen, is het van belang kort en bondig de methode uiteen te zetten. Dit is geen hogere wiskunde, nu de methode altijd volgens een vast stramien verloopt. Het begint met een 'toevallige ontmoeting' tussen de verdachte en de undercoveragent. Na afloop van deze ontmoeting wordt een relatie

opgebouwd. Deze relatie leidt vaak voor de verdachte tot de mogelijkheid om uiteindelijk deel te nemen en te groeien in een (criminele) organisatie.

De verdachte wordt vervolgens geïsoleerd en afhankelijk gemaakt en vervolgens zo veel mogelijk de organisatie ingezogen door middel van verdergaande contacten met de undercover's alsook door het verrichten van kleine (soms illegale) activiteiten voor die organisatie. Cliënt had kort tijd eerder bij zijn toenmalige werkgever getekend voor een contractverlenging van drie maanden. Amper vijf dagen later kreeg hij echter vanuit het niets te horen dat die contractverlening niet doorging. En vrijwel tegelijkertijd kwam daar ineens de mogelijkheid uit de lucht vallen om voor [undercover agent 1] te gaan werken. Cliënt moest immers geïsoleerd worden. Uiteindelijk is het de bedoeling dat de verdachte de grote baas, mr. Big, ontmoet. Een belangrijke ontmoeting want deze mr. Big beslist uiteindelijk of de verdachte al dan niet een rol mag gaan spelen in de organisatie, of zoals in casu wordt aangenomen.

Mr. Big weet dat de verdachte onderwerp is geweest van een politieonderzoek en vraagt de verdachte hier ook naar. Van de verdachte wordt verlangd dat deze volledige openheid van zaken geeft, waarbij de undercover's op voorhand al laten weten dat enkel een bekennende verklaring geaccepteerd zal worden als zijnde die openheid van zaken. Losse eindjes kunnen immers een risico vormen voor de organisatie, of er moet een onderpand gegeven worden zodat de verdachte wel twee keer nadenkt voordat hij de organisatie wenst te verlaten. Cliënt moest zijn eigen geloofsbrieven afgeven. Hij moest aantonen dat hij zich als een crimineel heeft gedragen of dat hij bereid zou zijn zich als een crimineel te gedragen. Dit onderpand wordt vaak gegeven in de vorm van een bekentenis van het delict waarvan de verdachte wordt verdacht. Er wordt de verdachte zo'n grote fictieve worst voorgehouden dat bekennen lucratiever en voordeliger is dan ontkennen. Plus de verdachte zit in een omgeving die zich niet tegen hem mag gaan keren.

()

In de literatuur en in jurisprudentie van ons omringende landen is al veel te doen geweest over deze methode. Ook in Nederland is al de nodige kritiek geuit. ()

()

4.4

De verdachte bekent en wordt gearresteerd. Er kleven nogal wat risico's aan deze methode, met als grootste risico de kans op een valse bekentenis.

4.5

De methode is in de jaren '90 ontwikkeld in Canada, en heeft daar sindsdien de nodige ontwikkelingen doorgemaakt op het gebied van de jurisprudentie. In Canada wordt de methode sinds de uitspraak van de Supreme Court in 2014 in de zaak Hart strikt getoetst.

4.6

In de zaak Hart ging het om een vader die verdacht werd van het om het leven brengen van zijn dochters. Na uitvoerig onderzoek ontbreekt het aan bewijs, als gevolg waarvan de Politie start met een undercoveroperatie.

Op het moment van het starten van de undercoveroperatie was Hart werkloos en sociaal geïsoleerd. Hij had alleen nog zijn vrouw. Gedurende de operatie deed Hart mee aan opdrachten voor de nep-organisatie, waarmee hij zo'n 15.000 heeft verdiend. Hart werd meegenomen op businessstripjes. Uiteindelijk resulteert dit alles in een ontmoeting met de grote baas (mr. Big) van de organisatie waar Hart meent voor te werken.

4.7

Het is tijdens deze ontmoeting dat mr. Big Hart compleet uithoort over de betrokkenheid bij de dood van zijn dochters. Hart ontkent aanvankelijk, waarop de druk wordt opgevoerd hetgeen er toe leidt dat Hart uiteindelijk een bekennende verklaring heeft

afgelegd bij mr. Big. Hart wordt vervolgens meegenomen naar de plaats van overlijden, en laat zien daar hoe hij het leven van zijn dochters heeft genomen door deze onder water te houden. Hart wordt hierop aangehouden.

4.8

Het gevolg: een veroordeling? Nee, natuurlijk niet. De bekennende verklaringen worden uitgesloten van het bewijs, nu er volgens de Supreme Court ontoelaatbare druk is uitgeoefend. De Supreme Court is met een toetsingskader gekomen, te weten dat een verklaring verkregen door middel van de mr. Big-methode in de regel ontoelaatbaar is als bewijs, tenzij het OM ondubbelzinnig kan aantonen dat de verklaring uit vrije wil is afgelegd, waarbij door de strafrechter specifiek gekeken moet worden naar de uitgeoefende impliciete) dwang door de Politie, en waarbij wordt opgemerkt dat voordeel trekken uit de zakheden van de verdachte tevens als onacceptabel wordt bestempeld. Het eindresultaat is dat de mr. Big-methode alleen in Canada toelaatbaar is als er is voldaan aan zeer strikte eisen.

4.9

Kritiek vanuit de doctrine

In de literatuur en in jurisprudentie van ons omringende landen is al veel te doen geweest over deze methode. Ook in Nederland is al de nodige kritiek geuit. Een korte opsomming leert ons he volgende:

Ton Derksen:

() "Ze creëren een situatie waarin het gevaarloos en aantrekkelijk is om iets te bekennen. Mensen in financiële nood, met ethisch wakker fundament, gaan overstag. Maar zulk bewijs zegt niets"() In Canada, waar de methode al jaren wordt toegepast, zijn daarvan al enkele gevallen aan het licht gekomen.()

()

Peter van Koppen () over Mr Big. "Maar het gaat om de vraag: is het verstandig? Want wat bereik je ermee? Een bekentenis waarvan je geen idee hebt wat die betekent."

T. Moore, mr. Big-methode expert: () The actics, however, are both relentless and highly controlling. The strong inducements to confess produce a significant risk that innocent people may produce self-incriminating statements, giving rise to a risk of wrongful convictions.

Volgens Moore vraagt deze methode om valse bekentenissen en dus om onterechte veroordelingen.

()

5.0

Kans op een valse bekentenis

Volgens Moore maakt de mr. Big-methode gebruik van verschillende methoden, bedreigingen, verleidingen en manipulaties die als zij in een verhorende context waren gedaan als ontoelaatbaar zouden worden geacht. Het grootste gevaar van deze methode is de mogelijkheid dat een valse verklaring wordt afgelegd. De verdachte wordt immers in een omgeving gebracht waar hem duidelijk wordt gemaakt dat niets minder dan een volledige bekentenis zal worden geaccepteerd, en dat de verdachte voor die bekentenis bovendien nog zal worden beloond met de fictieve worst die hem is voorgehouden, hetgeen tot de conclusie leidt dat de verdachte in wezen gestimuleerd wordt om te verklaren wat de undercover's willen horen. Ongeacht of dat nu de waarheid is of niet.

5.1.

Een valse bekentenis is, en dat acht ik een feit van algemene bekendheid, helaas niet slechts een theoretisch gegeven. De geschiedenis heeft helaas laten zien dat dit ook in de praktijk voorkomt. Ook al lijken de omstandigheden rondom het misdrijf te wijzen naar een bepaalde verdachte en is er een bekentenis, dan blijkt later nog met enige regelmaat dat die betreffende verdachte het niet gedaan kan hebben. Nu kan natuurlijk gesteld worden dat cliënt tegen de WOD'ers had kunnen zeggen: "Ik heb het niet gedaan en ik zal uitleggen waarom niet", maar dat kon hij in de omstandigheden waarin hij verkeerde, waarin hij was gebracht, niet uitleggen. Wel heeft hij lange tijd volgehouden dat hij niet de dader is. Totdat hem werd gezegd dat hij in dat geval kon vertrekken met de mededeling van de baas van de organisatie dat hij dan niets voor hem, cliënt, kon betekenen.()

()

5.2

Maar, de verdachte is toch vrij om te gaan en te staan waar hij wil? Inherent aan de mr. Big methode is immers dat een verdachte op vrije voeten moet zijn om de methode toe te passen. De rechtbank heeft dan ook bepaald dat de vergelijking met de EHRM-zaak Allan daarom mank zou gaan.

()

5.3

Professor Moore heeft daarover het volgende te zeggen:

() Whether or not the suspect is in custody, he can still be the target of state control if the state choose to concentrate its energy on him. Moreover, the perceived authority status of his interlocutors is moot with respect to the degree of psychological control that is being applied. It is quite conceivable that the risk of a false confession may be even greater when the suspect is not in custody because he does not recognize that his statements risk potentially disastrous consequences.() Admissions made in this context are not statements against his meet with this threshold. Physical confinement is not a sine quo non for the exercise of psychological manipulation, which, in a Mr. Big context, is invasive and relentless.()

5.4.

In vrijheid gesteld of niet; eigenlijk deert het niet. De overheid heeft toch wel zijn middelen om men te controleren. Sterker nog, het feit dat iemand vrij is maakt de kans op een valse verklaring alleen maar groter omdat hij de consequenties van zijn verklaring niet kan overzien. Aldus de entiteit op dit gebied, prof. Moore.

()

5.5.

Tegenover een verhorende ambtenaar is het gevolg natuurlijk duidelijk, maar in de context van 'de grote baas' gezien bestaat het risico dat iemand bekend om erbij te horen. Sterker nog, het is in het belang van e verdachte om 'de grote baas' te laten geloven dat hij net zo meedogenloos is als zij zijn. Om erbij te horen. Op deze manier kan een onschuldige in een situatie komen te verkeren waarin het afleggen van een bekennende verklaring meer waard is dan blijven ontkennen. Ook omdat men dan niet bekend de toorn zich tegen hem kan gaan richten. Zo valt ook te lezen in de overwegingen van de Canadese Supreme Court in de al aangehaalde zaak Hart:

()

The confession is not a statement against self-interest in the usual sense. On the contrary, the purpose of the statement is to convince the “boss” of the target’s dependability. Typically the boss is resolutely unreceptive to denials or exculpatory explanations. There are thus strong incentives (gang membership, esteem, money) to tell the boss what the boss clearly wants to hear, and a strong disincentive (violence, if not death) to displease him. The target knows or suspects that the boss will think he is lying if he denies culpability.()

()

5.7.

Waarde van eventueel steunbewijs?

Een tweede gevaar dat samenhangt met de valse bekennende verklaring is dat steunbewijs automatisch in het licht van die verklaring zal worden beoordeeld, net zoals toen in die Schiedamse zaak.

()

Voor de bewijsmiddelen die steun bieden aan de bekennende verklaring zal worden gezegd: “Zie je nou.” De bewijsmiddelen die bekennende verklaringen falsificeren zullen worden afgedaan als zijnde niet relevant (zie in casu bijvoorbeeld de overwegingen van de Rechtbank op het gebied van de aangetroffen handschoen, het mengspoor op het kastje, het gegeven dat de laarzen en de baksteen nooit gevonden zijn, terwijl er intensief is gezocht, de afwezigheid van steen gruis op het hoofd van het slachtoffer etc).

5.8.

Conclusie mr. Big-methode

Concluderend zijn er dus zeer grote twijfels bij het gebruik van deze methode.

()

Er liggen meerdere gevaren op de loer, waarvan de valse bekentenis de grootste is, en in het verlengde daarvan het koppelen van het ‘steunbewijs’ aan die verklaring. Feit is dat in ieder geval al door de rechtbank werd vastgesteld dat toetsing middels objectieve gegevens niet kan plaatshebben en dat [verdachte] jegens zijn infiltranten géén veronderstelde ‘daderkennis’ tentoon spreidde. De methode is om die reden omstreden, en het is daarom maar zeer de vraag of wij deze methode in Nederland moeten willen. Deze methode schept rookgordijnen en onterechte overtuiging.

5.9

Mr. Big-methode toegepast op [verdachte]

In de zaak van [verdachte] is evident de klassieke mr. Big-methode uit de kast getrokken.

Men probeert het gewoon. ()

Er werd een aanrijding geënceneerd, waarna tussen de A’s [undercover agent 1] en [naam] contact is ontstaan met im. [verdachte] werd het schimmige, criminele wereldje van [undercover agent 1] binnengezogen. Hij zou voor [verdachte] een baan regelen bij de grote baas, [undercover agent 2], bij wie [verdachte] dan wel eerst op audiëntie moest komen. Het hele traject heeft maanden in beslag genomen. Op vele momenten binnen die periode ontkende [verdachte] steeds enige betrokkenheid te hebben gehad bij het overlijden van [slachtoffer].

()

6.0

Voorzitter, leden van het hof, laat één ding als een paal boven water staan. [verdachte] heeft pas gekend op het al-ler-laatste moment. Op het moment dat er volgens hem nog maar één uitweg was, namelijk het vertellen van een leugen.

()

6.3

Is [verdachte] in een situatie gebracht waarin valselyk bekennen de enige optie was? Zoals eerder aangeven is [verdachte] het wereldje van [undercover agent 1] ingezogen. De wereld van de zware jongens, waar je voor moest uitkijken; de wereld waarin gemakkelijk veel geld kon worden verdiend tegen betrekkelijk weinig werk, dat zelfs thuis kon worden verricht. In de processen verbaal staat onder meer het volgende opgenomen over deze ontmoeting:

()

“Ik vertelde de verdachte dat als hij bij zijn uitspraken blijft, dat hij het niet gedaan heeft, dat ik er zeker van ben dat ik de verdachte niet binnen mijn bedrijf haal. Nogmaals herhaalde de verdachte dat hij “het” niet had gedaan. Ik vertelde de verdachte dat ik dan niets kon betekenen. Ik vertelde de verdachte dat ik een oplossing had geboden en dat hij op dit voorstel niet wilde ingaan. Ik deelde de verdachte mede dat ik niet anders kon doen dan hem uit te laten en hem verder succes te wensen”.

6.4

Onmiskenbaar wordt duidelijk gemaakt: als jij geen bekennende verklaring aflegt, houdt het hier op. Ik wijs hierbij nogmaals op de achtergrond. Eerder was aan cliënt voorgehouden hoe de organisatie te werk placht te gaan of kon gaan: er werd gesproken over dat iemand een kuil voor zichzelf heeft moeten graven en dat een auto met inhoud en al in de shredder was verdwenen. [verdachte] heeft tot drie keer toe ontkend voordat hem de deur is gewezen. Ook nadat hem de deur is gewezen, verklaart [verdachte] niet andersluidend. Pas in de taxi komt [verdachte] tot een andere verklaring:

A3588

“Ik heb wederom gezegd dat ik me niet kon voorstellen dat A3739 zomaar iets riep. Ik heb tevens tegen de verdachte gezegd dat hij degene is die de twijfels weg kan nemen bij A-3739 en dat ik hem desnoods onmiddellijk wilde bellen om terug te keren en dat we anders door reden naar het hotel. Ik heb tegen de verdachte gezegd dat het mij allemaal niet zoveel uitmaakte wat er nu wel of niet gebeurd was met betrekking tot de moord, en dat we door zouden rijden naar het hotel.

()

Tevens heb ik tegen verdachte gezegd dat het me helemaal niet uitmaakte wat hij gedaan had, al had hij zijn toenmalige vrouw zelfs echt vermoord, of al had hij er tien vermoord, maar dat ik hem als vriend nooit zou veroordelen. Ik heb tegen verdachte gezegd dat ik hem nooit zou veroordelen over hetgeen hij gedaan had, als hij maar eerlijk tegen mij zou zijn of tegen A-3739 en dat we altijd en overal wel een oplossing voor hadden. Ik vroeg aan verdachte wat er op de avond van de moord gebeurd was, waarop verdachte hetzelfde verhaal begon te vertellen als hij al eerder tegen mij verbalisant had verteld en dat hij tegenover de politie al eerder verklaard had. Ik heb verdachte tijdens zijn verhaal onderbroken en tegen hem gezegd dat hij op moest houden met dit verhaal, omdat ik dat al kende, maar dat hij eerlijk moest worden. Ik heb tegen verdachte gezegd dat hij eerlijk moest zijn, niet omdat ik hem niet vertrouwde, maar omdat A-3739 twijfels had en er geen goed gevoel bij had, hetgeen hij niet zomaar zei.

()

6.5.

[verdachte] heeft een reden voor de ommekomst in zijn verklaring. Vrijwel direct na het onaangename gesprek met [undercover agent 2] was beëindigd is [verdachte] tot de conclusie gekomen dat naast het falen voor [partner verdachte], het financieel niet kunnen rondkomen er nog een ander aspect verbonden was aan het afleggen van een valse verklaring: zijn veiligheid. Dit werd ook alleen maar versterkt door [undercover agent 1], die getuige zijn verklaring bij de Rechtbank, in de taxi heeft aangegeven dat

het niet bekennen ook nadelige consequenties voor [undercover agent 1] zou kunnen hebben. Een en ander werd hem door [undercover agent 1] niet rustig verteld of gezegd, het werd toegeschreeuwd.

()

6.6

[verdachte] is aldus in een situatie gebracht waarin de voordelen tot het afleggen van een valse verklaring vele malen groter waren dan het volhouden van de waarheid. De enige reëel optie was valselijk bekennen. Op zijn minst zou hem dan wel zijn omgeving dan niets gewelddadigs voerkomen.

()

6.7

Alles overziend kan niet anders worden geoordeeld dan dat er een situatie is gecreëerd waarin voor [verdachte] maar een uitweg was: vertellen wat ze wilden horen. Het valselijk bekennen. Op zijn minst om de boel rustig te houden.

()

6.8

()

Principle 1- 'Positive reinforcement'

Er is [verdachte] in totaal € 34.000 betaald. Er is [verdachte] een baan in het vooruitzicht gesteld. Er zijn kosten noch moeite bespaard.

()

Principle 2- "Friendship and allegiance

[verdachte] was sociaal geïsoleerd. Was afhankelijk van inkomsten en had eigenlijk alleen [partner verdachte] nog. ()

Ik heb, net zoals [verdachte] dat heeft, het sterke vermoeden dat het de politie/justitie is geweest in het kader van het SI-traject, die er voor gezorgd heeft dat het contract alsnog niet door ging. [verdachte] moest immers afhankelijk worden gemaakt.

()

Tevens heb ik tegen de verdachte gezegd dat het me helemaal niet uitmaakte wat hij gedaan had, al had hij zijn toenmalige vrouw zelfs echt vermoord, of al had hij er tien vermoord, maar dat ik hem als vriend nooit zou veroordelen.

()

Principle 3- 'Authority, expertise, and compliance' & Principle 4- 'Fear (and intimidation) as motivator(s)'

Tijdens het traject is [verdachte] voortdurende geconfronteerd met geweld en duidelijk gemaakt dat [undercover agent 1] en [undercover agent 2] geweld niet zouden schuwen. Sterker nog, deze mannen waren zo machtig dat zij nadien zouden zorgen dat iemand anders hiervoor op zou draaien.

Concluderend gesteld is er een situatie gecreëerd waarin hij afhankelijk werd gemaakt en waarin zoveel druk op [verdachte] is komen te staan dat voor hem slechts optie resteerde: het valselijk bekennen van betrokkenheid bij de dood op [slachtoffer]. De verklaringen zijn hierdoor niet bruikbaar voor het bewijs, zodat ik u verzoek deze uit te sluiten.

7.0.

Bekentenis betrouwbaar?

Behalve specifieke daderekenis zijn er volgens de Rechtbank andere manieren om een verklaring op betrouwbaarheid te toetsen. Aan de hand van de toetsing van de waarheidsgetrouwheid van de wél verifieerbare feiten en gebeurtenissen kan, indien deze substantieel zijn, in beginsel een oordeel worden gegeven over de betrouwbaarheid van een verklaring in zijn geheel.

7.1.

Dan is er nog de niet-verifieerbare informatie en de vraag of die aannemelijk, logisch en geloofwaardig is. Ik meen van niet. De rechtbank heeft gesteld dat de bekentenis van cliënt geloofwaardig is en baseert zich daarbij onder meer op het feit dat [verdachte] uit eigen beweging heeft verklaard goederen te hebben aangeschaft zoals laarzen en kleding en het vervolgens wegmaken daarvan. Of dat de waarheid was kan op geen enkele wijze, objectief worden beoordeeld. Het is gewoon een aanname die de rechtbank in het kader van de doelredenering wilde doen.

7.2.

[verdachte] is ook hier duidelijk meegegaan in het verhaal van de verbalisanten. Indien er gevraagd wordt of hij een muts heeft gedragen antwoordt [verdachte] 'zélfs' een bril. Oftewel: [verdachte] ziet een opening om zich slim en stoer voor te doen en grijpt die ook. De gegevens zijn totaal nergens op gebaseerd, in ieder geval niet te verifiëren of falsifiëren.

()

7.3.

Ook het verhaal van de straatklinker, de laarzen en de kleding is niet aannemelijk. [verdachte] was vanaf moment één (hoofd)verdachte. Er is in het huis intensief gezocht.

()

Er werd dus niets aangetroffen. Er is ook geen enkele indicatie in het sporenbeeld dat [verdachte] het huis zou hebben verlaten voordat de politie kwam. De straatklinker, laarzen en kleding zijn verzonnen; anders hadden de forensische teams van de politie, zeker met behulp van de honden die werden ingezet, deze wel gevonden. Bovendien kan over de straatklinker worden opgemerkt dat niet vaststaat dat [slachtoffer] überhaupt met een straatklinker zou zijn geslagen. In dat verband klopt het 'de hersens inslaan' ook niet. [slachtoffer] had een (oppervlakkige) hoofdwond, maar die was niet zodanig dat kan worden gesproken van 'hersens inslaan'.

()

7.5.

De Rechtbank heeft overwogen dat het relaas van [verdachte] niet alleen de noodzakelijke grote lijnen weergeeft, maar ook allerhande details. Laat ik die details nou net besproken hebben (laarzen, kleding, straatklinker). Dit zijn details die niet verifieerbaar zijn. Sterker nog, waar eerder contra-indicaties voor bestaan.

()

Conclusie

Al zou er geen sprake zijn van een situatie waarin de druk op valselyk bekennen dermate is opgevoerd dat we niet langer kunnen spreken van een in vrijheid afgelegde verklaring, ook dan kan de bekentenis niet worden gebezigd voor het bewijs. Uit de verklaring van [verdachte] blijken slechts de grote lijnen. De door [verdachte] genoemde details zijn niet verifieerbaar en bovendien niet logisch. Er is ook onvoldoende ondersteuning middels andere bewijsmiddelen. Alleen een (valse) bekentenis die ook nog eens werd herroepen is onvoldoende om tot een veroordeling te kunnen komen."

2.10

In het proces-verbaal van de terechtzitting in hoger beroep d.d. 8 januari en 22 januari 2018 is onder meer gerelateerd dat de Advocaat-Generaal naar aanleiding van het pleidooi heeft aangevoerd:

"Ik heb in eerste instantie niet veel gezegd over de 'Mr. Big'-methode, omdat er mijns inziens op grond van het verhandelde ter terechtzitting van het hof van 9 mei 2017, zoals

blijkt uit het daarvan opgemaakte proces-verbaal, tussen de procespartijen consensus bestond over het antwoord op de vraag op de vraag of die methode in casu is toegepast. Dat was niet het geval. Volgens de raadsman was wel het ‘poldermodel’ van die methode toegepast. Dat onderken ik en ook dat er sprake is van misleiding van de verdachte in die zin, nadat hij in contact was gekomen met undercover-agenten, in de verleiding is gebracht om een bekende verklaring af te leggen. Maar daar is hij niet toe gedwongen. De bezwaren van professor Moore tegen de toepassing van de ‘Mr-Big’-methode moeten overigens worden gezien tegen de achtergrond van het in Canada geldende rechtssysteem, de juryrechtspraak. Volgens het Supreme Court in de zaak Hart moet om die reden zeer behoedzaam worden omgegaan met het inzetten van de methode en de beoordeling van het verkregen resultaat.()

2.11

In het arrest heeft het hof bewezen verklaard:

“dat hij op 19 december 2010 te Kaatsheuvel, gemeente Loon op Zand, opzettelijk en met voorbedachten rade [slachtoffer] van het leven heeft beroofd, immers heeft hij, verdachte, met dat opzet en na kalm beraad en rustig overleg:

- die [slachtoffer] (met kracht) met een steen op haar hoofd geslagen, en*
- (vervolgens) de hals van die [slachtoffer] dichtgeknepen en/of dichtgedrukt en (gedurende enige tijd) dichtgeknepen/dichtgedrukt gehouden, en*
- de mond van die [slachtoffer] (gedurende enige tijd) dichtgedrukt en aldus die [slachtoffer] (gedurende enige tijd) de ademhaling belemmerd en/of onmogelijk gemaakt, ten gevolge waarvan die [slachtoffer] is overleden”*

2.12

In het arrest heeft het hof onder meer het volgende overwogen:

“Onrechtmatig verkregen bewijs als gevolg van toepassing ontoelaatbare opsporingsmethode

()

Het hof stelt ten aanzien van de aangevoerde verweren het volgende

Het hof stelt vast dat tijdens het opsporingsonderzoek naar de gang van zaken rondom de doodslag c.q. moord op [slachtoffer] volgens het openbaar ministerie niet te verwachten viel dat verder onderzoek tot nadere bewijzende aanwijzingen in welke richting dan ook zou leiden. Als gevolg daarvan is besloten tot de inzet van het bijzondere opsporingsmiddel van het stelselmatig inwinnen van informatie in het kader van een WOD-traject. Het stelselmatig inwinnen van informatie via een WOD-traject vond in de onderhavige zaak plaats in de periode van september 2013 tot en met oktober 2014.

()

Verdachte heeft na enkele malen te hebben ontkend iets met de dood van [slachtoffer] te maken te hebben gehad, ruim een jaar na het eerste contact met de informanten op 18 september 2014 tijdens een gesprek met een van de informanten bekend de moord te hebben gepleegd.

()

Ten aanzien van de inzet van de bijzondere opsporingsbevoegdheid is het hof van oordeel dat de bestaande verdenking van het begaan van het bijzonder ernstige delict ten tijde van het besluit tot het inzetten van het stelselmatig inwinnen van informatie de toepassing van artikel 126j Sv in beginsel rechtvaardigde. Ook beoordeelt het hof de inzet

van de bijzonder opsporingsbevoegdheid als passend gezien de omstandigheid dat de inzet van andere opsporingsmiddelen – zoals deze in de onderhavige zaak gedurende langere tijd zijn ingezet – geen resultaat had opgeleverd.

()

Het hof concludeert aan de hand van in het procesdossier opgenomen stukken dat het besluit tot het toepassen van de bijzondere opsporingsbevoegdheid in de onderhavige zaak op juiste wettelijke grondslag, zijnde art. 126j Sv, is gestoeld en aan de daarbij te stellen voorwaarden is voldaan.

()

De bijzondere ernst van het desbetreffende misdrijf rechtvaardigt de toepassing van de betreffende bijzondere opsporingsbevoegdheid mede gezien de omstandigheid dat andere wijzen van opsporing redelijkerwijs, mede met het oog op de grenzen van proportionaliteit en subsidiariteit, niet meer voorhanden waren.

Dat de toepassing van deze opsporingsmethode voorafgaande niet is voorgelegd noch achteraf is getoetst door de Centrale Toetsingscommissie – een intern adviesorgaan van het openbaar ministerie – acht het hof niet strijdig met de bestaande regelgeving.

()

Het hof heeft tijdens het onderzoek ter terechtzitting en in het zaaksdossier geen aanwijzingen aangetroffen die aanleiding geven te twijfelen aan de inhoud van de processen-verbaal, noch aan het feit dat de verbaliseringsplicht zoals opgenomen in art. 152 Sv (en nader ingevuld in de Aanwijzing opsporingsbevoegdheden) en hetgeen is bepaald in art. 126aa Sv, in de onderhavige zaak op enigerlei wijze zou zijn geschonden.

Het hof onderschrijft op grond van het bovenstaande dan ook niet de stelling van de verdediging dat tijdens het opsporingsonderzoek niet voldaan is aan het vereiste van proportionaliteit en subsidiariteit.

Subsidiair acht de verdediging de inzet van de toegepaste opsporingsmethode ontoelaatbaar omdat ten tijde van de onderlinge contacten tussen verdachte en de informanten, gezien de omstandigheden waaronder deze gesprekken plaatsvonden, onredelijk grote druk op de verdachte is gelegd waardoor deze uiteindelijk een valse bekentenis heeft afgelegd.

()

Het hof stelt hierover het volgende. De kern van de onderhavige zaak is het antwoord op de vraag of door het toepassen van de methode via een zogenaamd WOD-traject op de wijze zoals in de onderhavige zaak aangewend, (een) vormverzuim(en), heeft/hebben plaatsgevonden waardoor er geen sprake is geweest van een door de verdachte in vrijheid afgelegde verklaring.

In dit verband is volgens het hof in de eerste plaats van belang hetgeen aangaande de verklaringsvrijheid van de verdachte is opgemerkt in de Memorie van Toelichting bij de Wet van 27 mei 1999 (Stb. 245), waarbij de bijzondere opsporingsbevoegdheid het stelselmatig inwinnen van informatie op grond van art. 126j werd ingevoerd.

()

In de tweede plaats is eerder door de Hoge Raad uitgemaakt dat toepassing van 126j Sv ten aanzien van een voorlopig gehechte verdachte licht het gevaar in zich bergt dat de verdachte op zodanige wijze feitelijk komt te verkeren in een verhoorsituatie waarbij de waarborgen van een formeel verhoor door een politiefunctionaris ontbreken, dat aldus verklaringen worden verkregen die in strijd met de in art. 29, eerste lid, Sv tot uitdrukking

gebrachte en in art. 6, eerste lid, EVRM besloten liggende verklaringsvrijheid van de verdachte zijn afgelegd. Of dat onder die omstandigheden het geval is, hangt af van de concrete omstandigheden van het geval. Daarbij komt tonder meer betekenis toe aan de proceshouding die de verdachte met betrekking tot de strafbare feiten waarvan hij wordt verdachte heeft ingenomen en hetgeen zich in het voorbereidend onderzoek voor en gedurende de periode waarin de informant optreedt heeft afgespeeld, de aard en intensiteit van de door de informant ondernomen activiteiten jegens de verdachte, de mate van druk die daarvan jegens de verdachte kan zijn uitgegaan en de mate waarin de handelingen en gedragingen van de informant tot de desbetreffende verklaringen van de verdachte hebben geleid.

Het hof heeft het hiervoor weergegeven toetsingskader gehanteerd ten aanzien van de situatie in de onderhavige zaak. Het onderscheid met de situatie in de hiervoor weergegeven uitspaken is dat de verdachte in de onderhavige zaak zich niet in voorlopige hechtenis bevond en derhalve niet in zijn fysieke en sociale vrijheid was beperkt. Dat maakt dat de verdachte in de onderhavige zaak in beginsel meer mogelijkheden en ruimte tot zijn beschikking had om een weloverwogen beslissing te nemen over hetgeen hij aan informatie met de politiële informanten wilde delen. Verdachte had met andere woorden in beginsel alle vrijheid om al dan niet te verklaren en eventueel een bekentenis af te leggen e werd daarin niet gehinderd doordat hij zich in enige door de overheid opgelegde vrijheidsbeperkende of – benemende situatie bevond waarin hij onder druk werd verhoord. Dat de proceshouding van verdachte in dezen, zoals door de verdediging aangevoerd, was dat hij zich niet eerder op zijn zwijgrecht had (kunnen) beroepen, maakt dit volgens het hof niet anders.

Met name van belang voor de weging of er in de onderhavige zaak sprake is van (een) vormverzuim(en) waardoor er geen sprake is geweest van een door de verdachte in vrijheid afgelegde verklaring, is hetgeen zich in het voorbereidend onderzoek voor en gedurende de periode waarin de informant optreedt heeft afgespeeld, de aard en intensiteit van de door de informant ondernomen activiteiten jegens de verdachte, de mate van druk die daarvan jegens de verdachte kan zijn uitgegaan en de mate waarin de handelingen en gedragingen van de informant tot de desbetreffende verklaringen van de verdachte hebben geleid.

Verdachte is in de periode waarin de bijzondere opsporingsbevoegdheid werd toegepast en er contact was tussen verdachte en een van de politiële informanten, aangeboden tegen betaling werkzaamheden voor hen te verrichten. Verdachte kwam in diezelfde periode ook zonder werk te zitten en heeft tijdens de ontstane contacten diverse malen aangegeven zelf eveneens geïnteresseerd te zijn in het verrichten van werkzaamheden voor de informanten. Na verloop van tijd is tijdens de gesprekken ook de doodslag c.q. moord op [slachtoffer] ter sprake gekomen en de omstandigheid dat verdachte daarvoor had vastgezeten. Voorwaarde voor het in dienst komen bij het fictieve bedrijf van de informanten was daarbij dat de verdachte opening van zaken zou geven omtrent de verdenking die ten aanzien van hem bestond inzake zijn betrokkenheid bij de dood van [slachtoffer]. Verdachte heeft in gesprekken met informanten enkele malen ontkend iets met de dood van [slachtoffer] te maken te hebben. In een van laatste gesprekken is aan de verdachte voorgehouden dat hij, indien hij bleef bij het ontkennen van zijn betrokkenheid bij de moord op [slachtoffer], niet binnen het bedrijf van de informanten werd gehaald. Ruim een jaar na het eerste contact met de informanten heeft de verdachte op 18 september 2014 tijdens een gesprek met een van de informanten

bekend de moord te hebben gepleegd. Verdachte heeft diezelfde dag deze bekentenis nog twee maal bevestigd, waarbij hij in een gesprek gedetailleerd heeft aangegeven op welke wijze hij de moord had gepleegd en op welke wijze hij heeft getracht zijn betrokkenheid daarbij te verhullen door het insceneren van een inbraak.

Dat de verdachte uiteindelijk de moord op [slachtoffer] heeft bekend onder omstandigheden waarbij sprake was van onredelijk grote druk, vermag het hof niet in te zien. Dat verdachte onder onredelijk grote druk is gezet doordat hij werkeloos was geworden en zich door geldnood gedwongen zag om werkzaamheden te moeten gaan verrichten en aansluiting te zoeken bij het bedrijf zoals door de politieke informanten geschetst, acht het hof niet aannemelijk geworden. Verdachte was onder omstandigheden weliswaar beperkt in zijn financiële mogelijkheden en had de zorg voor zijn vrouw en kinderen, maar verdachte had ook gezien zijn kwaliteiten en genoten opleiding (op termijn) voor een andere werkgever kunnen kiezen. Verdachte heeft echter gekozen voor het lucratieve (maar fictieve) aanbod van de informanten, ondanks dat hij beseftte dat hij de aan hem voorgespiegelde handel en wandel waarin hij werd betrokken ook wellicht niet-legale kanten kende. Verdachte koos echter voor het aantrekkelijke (fictieve) salaris. Dat de financiële druk in dezen zodanig groot was dat verdachte het mogelijke gevaar van het betrokken raken bij illegale praktijken – met alle risico's van dien voor vrouw en kinderen – voor lief nam, acht het hof niet aannemelijk geworden. Ook dat de verdachte tijdens de gesprekken onder onredelijk grote druk heeft gestaan doordat zijn aanvankelijke ontkenning van betrokkenheid bij de dood van [slachtoffer] mogelijk de (fictieve) baan van een van de inmiddels bevriende informanten tot gevolg zou kunnen hebben, en/of door angst als gevolg van mogelijk (dreiging met) geweld door de leden van het (fictieve) bedrijf, zoals door de verdediging aangevoerd, acht het hof niet aannemelijk geworden. Verdachte heeft na zijn eerste bekentenis in de taxi blijkens de gang van zaken er zelf voor gekozen om terug te gaan naar de villa voor het hervatten van het gesprek met de (fictieve) baas van het bedrijf, terwijl hij ook de mogelijkheid had om terug te keren naar zijn hotel en de onderhandelingen af te breken. Ook had de verdachte met de bevriende informant kunnen afspreken bij de baas te liegen over zijn betrokkenheid bij de dood van [slachtoffer] opdat hij een baan zou krijgen en de bevriende informant zijn baan mogelijk niet zou verliezen. Overigens merkt het hof nog op dat de verdachte over de angst die destijds bij hem zou hebben bestaan, in zijn latere verklaringen bij de politie geen melding heeft gemaakt, maar pas bij de inhoudelijke behandeling in eerste aanleg.

Met andere woorden: de verdachte had onder de geschetste omstandigheden volgens het hof wel degelijk de mogelijkheden om redelijkerwijs anders te kunnen handelen, maar verkoos er in vrije wil voor om zich aan te bieden aan de politieke informanten.

In die positie heeft hij er tevens voor gekozen om – weliswaar onder enige subjectief gevoelde druk van het kunnen mislopen van een goed betaalde baan, dan wel het gaan fungeren in een wellicht niet geheel legaal handelend bedrijf – uit eigener beweging opening van zaken te geven omtrent zijn betrokkenheid bij de moord op [slachtoffer]. Het hof acht daarbij het stellen van de vertrouwensvraag waarbij langs indirecte weg tot de verklaring van de betrokkenheid van verdachte bij haar dood wordt gekomen onder genoemde omstandigheden van het stelselmatig inwinnen van informatie niet ontoelaatbaar. Dat de verdachte in casu enkel – ten onrechte – heeft bekend omdat daar financieel voordeel mee te behalen viel en het financiële belang dan wel de angst voor mogelijk (dreiging met) geweld dermate zwaarwegend was dat het belang om – ten

onrechte – een moord te bekennen groter was dan zijn betrokkenheid te (blijven) ontkennen, acht het hof gezien de hiervoor geschetste feiten en omstandigheden niet aannemelijk. De omstandigheid dat niet alle details van deze bekentenis verifieerbaar blijken, maakt dat niet anders.

Dat deze bekentenis leugenachtig en vals zou zijn en onder onredelijk grote druk afgelegd, acht het hof gezien de feiten en omstandigheden waaronder de bekentenis is afgelegd – dat wil zeggen naast hetgeen zich in het voorbereidend onderzoek voor en gedurende de periode waarin de politieke informanten optraden heeft afgespeeld – voor wat betreft hetgeen inzake de onderlinge contacten tussen de verdachte en de politieke informanten in de desbetreffende processen-verbaal van het verrichte opsporingsonderzoek is gerelateerd, gezien de aard en intensiteit van de door de informanten ondernomen activiteiten jegens de verdachte, de mate van druk die daarvan jegens de verdachte kan zijn uitgegaan en de mate waarin de handelingen en gedragingen van de informanten tot de desbetreffende verklaringen van de verdachte hebben geleid, derhalve niet aannemelijk. Het hof komt dan ook tot de conclusie dat tijdens het stelselmatig inwinnen van informatie door de methode van een zogenaamd WOD-traject op de wijze zoals dat in de onderhavige zaak is toegepast, geen vormverzuimen hebben plaatsgevonden. Het hof acht de resultaten van de toegepaste opsporingsmethode (de bekentenis van verdachte ten aanzien van het ten laste gelegde) betrouwbaar en de wijze waarop deze is verkregen op een behoorlijke wijze verricht.”

2.13

Door de verdediging is zeer uitgebreid het verweer gevoerd dat de manier waarop het WOD-traject heeft plaatsgevonden onrechtmatig is geweest en dat de daaruit voortvloeiende valse bekende verklaring van verdachte dient te worden uitgesloten van het bewijs. Daartoe heeft de verdediging onder meer verweer gevoerd ten aanzien van de proportionaliteit en de subsidiariteit van de inzet van de bijzondere opsporingsbevoegdheid stelselmatig inwinnen van informatie. Voorts is betoogd dat bij het SI-traject in 2014 gebruik is gemaakt van een (variant van de) eerder in Canada ontwikkelde methode, te weten de zogenaamde ‘mr. Big-methode’, die evenwel zeer omstreden is en een groot gevaar voor valse bekentenissen met zich meebrengt. In dat kader is er op gewezen dat de methode ontwikkeld is in Canada en dat de Supreme Court van Canada in 2014 in een uitspraak heeft aangegeven dat deze methode tot valse bekentenissen kan leiden en dat om die reden de met behulp van deze methode verkregen bekende verklaringen van een verdachte in de regel van het bewijs uitgesloten moeten worden. Voorst is (onder meer) aangevoerd dat ongeoorloofde/onredelijk hoge druk op verdachte is gelegd, waardoor hij uiteindelijk tot een valse bekentenis is gedwongen, althans is ‘afgedreigd’.

2.14

Nog vrij recent is in Canada (opnieuw) een verdachte vrijgesproken van de moord op de 15 jarige Tina Fontaine. Ook in deze zaak is gebruik gemaakt van de omstreden ‘Mr. Big-methode’. In haar artikel (vindplaats: <https://theconversation.com/police-investigation-in-tina-fontaines-murder-rethinking-the-mr-big-method-92792>) stelt Kate Puddister, Assistant Professor in Political Science, University of Guelph, onder meer:

“The Mr. Big tactic has been subject to a great deal of criticism. The tactic raises issues about the truthfulness of a confession, the use of public resources and the ethical conduct of the police.

Because of the concerns regarding the potential for coercion, Mr. Big-style investigations have been prohibited in the United States, United Kingdom and Germany.()"

2.15

Hoewel in de rechtspsychologie inmiddels veel bekend is over de totstandkoming van valse bekentenissen en over de factoren die deze bevorderen, is er volgens P.J. van Koppen en R. Horselenberg op dit moment weinig rechtspsychologische literatuur over de Mr. Big-methode zelf (P.J. van Koppen en R. Horselenberg, Van toneelspelende politiemensen en onwetende verdachten die bekennen tegen Mr. Big, Strafbld 2018/19). In hun artikel halen de schrijvers een aantal onderzoeken aan. Uit deze onderzoeken blijkt onder meer dat er inderdaad valse bekentenissen zijn afgelegd. Uit onderzoek van Luther en Snook is gebleken dat de Mr. Big-methode inherent gebrekkig is. De methode leidt onder meer tot een zogenaamde 'guilty bias'. Alles wat een verdachte doet of zegt, wordt geïnterpreteerd in termen van diens vaststaande schuld. De methode houdt precies in dat wat wordt afgewezen in het reguliere verhoor. Het streven naar een bekentenis leidt ook tot trucs die, zo blijkt uit de literatuur, kunnen zorgen voor het afleggen van valse bekentenissen. In de ogen van de verdachte is het afleggen van een bekentenis niet de consequenties die het in een politieverhoor heeft. Een bekentenis is in die zin geminimaliseerd, omdat aan het bekennen geen vervolging en gevangenisstraf lijkt verbonden; het is niet meer dan het vertellen van wapenfeiten van criminele broeders onder elkaar. Een onderdeel van de Mr. Big methode is dat vooraf wordt uitgezocht of de verdachte wel geschikt is voor de methode. Dat zijn nu net de zwakkere personen. De bekentenis komt mede tot stand door een combinatie van positieve versterking van de sociale omstandigheden, de vriendschap met de agenten en de loyaliteit tegenover hen, de autoriteit van Mr. Big en de expertise van de organisatie en angst. De verdachte is bij de organisatie omdat die hem grote voordelen kan geven, maar het verlaten van de organisatie veroorzaakt ook angst. Dat is niet alleen angst omdat weer armlastig en sociaal geïsoleerd te raken, maar ook angst omdat men dan alleen komt te staan tegenover de politie. De verdachte is tegen die tijd dus in een situatie gebracht waaraan hij niet meer kan ontsnappen. Van Koppen en Horselenberg voegen daar fijntjes aan toe dat het idee dat de verdachte zomaar weg kan lopen, zoals door de Nederlandse rechters en raadsheren wordt aangenomen, psychologisch en fysiek klinkklare onzin is. Voorst wijzen de schrijvers er op dat de methode vooral het prototype van bewijs van een politieonderzoek vanuit tunnelvisie is.

2.16

In de zaak Allan tegen het Verenigd Koninkrijk heeft het EHRM onder meer het volgende overwogen (EHRM 5 november 2002, app. no. 48539/99):

"As regards the privilege against self-incrimination or the right to silence, the Court has reiterated that these are generally recognised international standards which lie at the heart of a fair procedure. Their aim is to provide an accused person with protection against improper compulsion by the authorities and thus to avoid miscarriages of justice and secure the aims of Article 6 (see John Murray v. the United Kingdom, judgment of 8 February 1996, Reports 1996-I, p. 49, § 45). The right not to incriminate oneself is primarily concerned with respecting the will of an accused person to remain silent and presupposes that the prosecution in a criminal case seeks to prove the case against the accused without resort to evidence obtained through methods of coercion or oppression in defiance of the will of the accused (see Saunders v. the United Kingdom, judgment of 17 December 1996, Reports 1996-VI, p. 2064, §§ 68-69). In examining whether a procedure has extinguished the very essence of the privilege against self-incrimination, the Court will examine the nature and degree of the compulsion, the existence of any

relevant safeguards in the procedures and the use to which any material so obtained is put (see, for example, Heaney and McGuinness v. Ireland, no. 34720/97, §§ 54-55, ECHR 2000-XII, and J.B. v. Switzerland, no. 31827/96, ECHR 2001-III).

()

While the right to silence and the privilege against self-incrimination are primarily designed to protect against improper compulsion by the authorities and the obtaining of evidence through methods of coercion or oppression in defiance of the will of the accused, the scope of the right is not confined to cases where duress has been brought to bear on the accused or where the will of the accused has been directly overborne in some way. The right, which the Court has previously observed is at the heart of the notion of a fair procedure, serves in principle to protect the freedom of a suspected person to choose whether to speak or to remain silent when questioned by the police. Such freedom of choice is effectively undermined in a case in which, the suspect having elected to remain silent during questioning, the authorities use subterfuge to elicit, from the suspect, confessions or other statements of an incriminatory nature, which they were unable to obtain during such questioning and where the confessions or statements thereby obtained are adduced in evidence at trial.

51. Whether the right to silence is undermined to such an extent as to give rise to a violation of Article 6 of the Convention depends on all the circumstances of the individual case. In this regard, however, some guidance may be found in the decisions of the Supreme Court of Canada, referred to in paragraphs 30-32 above, in which the right to silence, in circumstances which bore some similarity to those in the present case, was examined in the context of section 7 of the Canadian Charter of Rights and Freedoms. There, the Canadian Supreme Court expressed the view that, where the informer who allegedly acted to subvert the right to silence of the accused was not obviously a State agent, the analysis should focus on both the relationship between the informer and the State and the relationship between the informer and the accused: the right to silence would only be infringed where the informer was acting as an agent of the State at the time the accused made the statement and where it was the informer who caused the accused to make the statement. Whether an informer was to be regarded as a State agent depended on whether the exchange between the accused and the informer would have taken place, and in the form and manner in which it did, but for the intervention of the authorities. Whether the evidence in question was to be regarded as having been elicited by the informer depended on whether the conversation between him and the accused was the functional equivalent of an interrogation, as well as on the nature of the relationship between the informer and the accused.

()

The evidence adduced at the applicant's trial showed that the police had coached H. and instructed him to "push him for what you can". In contrast to the position in Khan, the admissions allegedly made by the applicant to H., and which formed the main or decisive evidence against him at trial, were not spontaneous and unprompted statements volunteered by the applicant, but were induced by the persistent questioning of H., who, at the instance of the police, channelled their conversations into discussions of the murder in circumstances which can be regarded as the functional equivalent of interrogation, without any of the safeguards which would attach to a formal police interview, including the attendance of a solicitor and the issuing of the usual caution."

2.17

De Hoge Raad heeft in zijn arrest uit 2004 (HR 9 maart 2004, ECLI:NL:HR:2004:AN9195, NJ 2004/263 m.nt. TMS) het hierboven genoemde toetsingskader uit Allan herhaald en daarbij

aangegeven dat zowel in het geval dat de rechter van mening is dat toepassing van art. 126j Sv niet strookt met de daaraan op grond van de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit te stellen eisen, als in het geval dat de rechter oordeelt dat die toepassing wel aan die eisen voldoet, maar vervolgens tot het oordeel komt dat de verklaringen van de verdachte in strijd met zijn verklaringsvrijheid zijn afgelegd, in beginsel slechts tot uitsluiting van die afgelegde verklaringen kan worden overgegaan.

2.18

De verdediging heeft onder meer zeer uitvoerig en onderbouwd betoogd dat de inzet van de zogenaamde 'mr. Big-methode' in zijn algemeenheid onbetrouwbaar is, hetgeen onder meer volgt uit een beslissing van de Canadese Supreme Court, en dat daarnaast onredelijk grote druk op verdachte is gelegd, hetgeen heeft geleid tot een valse bekentenis. Daartoe heeft de verdediging onder meer aangevoerd dat geen sprake is geweest van een normaal 'SI-traject', nu gebruik is gemaakt van een zeer omstreden methode die de kans op valse bekentenissen vergroot en dat door verschillende deskundigen zoals Ton Derksen, Peter van Koppen en T. Moore kritiek is geuit op deze methode, nu door middel van druk en andere omstandigheden wordt getracht een bekentenis te verkrijgen, hetgeen leidt tot onjuiste verklaringen. Daarbij is gewezen op het feit dat de methode in Canada is ontwikkeld maar dat de hoogste rechter in Canada in 2014, derhalve ten tijde van de inzet van het onderhavige traject, geoordeeld heeft dat in die zaak de met behulp van deze methode verkregen 'bekentenissen' in de regel van het bewijs moet worden uitgesloten. De betreffende methode is (inmiddels) verboden in de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en Duitsland. In dit opzicht vertoont de onderhavige zaak dan ook gelijkenis met strafzaken waarin ten behoeve van de opsporing van zedenzaken gebruik is gemaakt van zgn. 'anatomisch correcte poppen' ('Anatomically correct dolls'). Deze methode is in de jaren 80 in de Verenigde Staten ontwikkeld en eind jaren '80 in Nederland toegepast. Het idee was dat zeer jonge kinderen, waarvan vermoed werd dat zij slachtoffer zijn geweest van ontuchtige handelingen, via een spel met poppen zouden tonen op welke wijze zij door verdachten zouden zijn bejegend. Op basis van deze methode zijn in Nederland kinderen uit huis geplaatst en zijn diverse verdachten aangehouden en vervolgd. Ten tijde van de vervolging bleek evenwel dat in de Verenigde Staten diverse deskundigen grote vraagtekens zetten bij de betrouwbaarheid van deze methode. Deze zaak is vervolgens bekend geworden onder de naam 'Bolderkaraffaire'. Na het losbarsten van dit schandaal heeft de Hoge Raad in een arrest geoordeeld dat het hof in die zaak ten onrechte niet had gerespondeerd op een verweer, waarin was aangevoerd dat de door middel van deze methode verkregen bewijsmateriaal voor het bewijs moest worden uitgesloten, nu uit verklaringen van diverse deskundigen voortvloeide dat de methode onbetrouwbaar was (HR 28 februari 1989, NJ 1989,748, het 'Poppenspel' arrest). Ook in de onderhavige zaak heeft het hof in het arrest niet gerespondeerd op het verweer, waarin is aangevoerd dat uit een uitspraak van de Canadese Supreme Court en uit opvattingen van deskundigen voortvloeit dat de i.c. gehanteerde methode tot onbetrouwbaar bewijs leidt, zodat de 'bekennende' verklaringen voor het bewijs uitgesloten moeten worden, zodat het arrest, althans de bewezenverklaring onvoldoende met redenen is omkleed.

2.19

Uit het hierboven (2.15) al aangehaalde en geciteerde artikel van Van Koppen en Horselenberg volgt dat de Nederlandse rechter niet zozeer kijkt naar het *waarheidsgehalte* van de afgelegde verklaringen (zoals ze dat in bijvoorbeeld Canada of Nieuw-Zeeland wél doen), maar dat slechts wordt gekeken of de methode als rechtmatig kan worden beschouwd, zodat de rechtmatigheid feitelijk de waarheidsgetrouwheid vervangt. Volgens de schrijvers van het artikel is de toets van proportionaliteit en subsidiariteit ('de rechtmatigheidstoets') echter weinig zeggend in zaken

waar gebruik wordt gemaakt van de 'mr. Big-methode'. Een dergelijk dure en (arbeids)intensieve operatie wordt immers enkel gestart indien andere opsporingsmiddelen nergens toe hebben geleid en tevens alleen indien sprake is van zeer ernstige misdrijven. Aan de zojuist genoemde vereisten is dan ook automatisch voldaan, zodat feitelijk géén (goede althans voldoende) toetsing plaatsvindt.

2.20

Het negeren, althans niet reageren op het verweer, waarin door de verdediging gewezen is op de uitspraak van de hoogste Canadese rechter, kan overigens worden vergeleken met het door een Nederlandse arts voorschrijven van een in de Verenigde Staten ontwikkeld medicijn, terwijl in de Verenigde Staten het middel (op grond van de daar inmiddels opgedane ervaringen) uit de markt is genomen, althans tot geleid heeft tot verdergaande screening, begeleiding en monitoring van patiënten.

2.21

Indien het hof zich bij zijn oordeel heeft laten leiden door de opmerkingen van de Advocaat-Generaal, en van mening is dat de inzet van een methode als de onderhavige alleen in landen die een juryrechtspraak kennen tot de door het Canadese Supreme Court gewezen uitspraak zou dienen te leiden en in landen in Nederland genoeg kan worden genomen met onbetrouwbaar bewijs, dan getuigt dit oordeel van een onjuiste rechtsopvatting.

2.22

Voorts is het volgende van belang. Aangevoerd is dat in strijd met artikel 6 EVRM (en 29 Sv) is gehandeld, nu door de inzet van het desbetreffende WOD-traject de verklaringsvrijheid van verdachte is geschonden. Art. 29 Sv verwoordt (net als art. 14 lid 3 sub g IVBPR) het zwijgrecht; een verdachte heeft het recht niet te worden gedwongen tegen zichzelf te getuigen of een bekentenis af te leggen. Dit zwijgrecht is een uitvloeisel van het (in art. 2 lid 1 Sv) neergelegde verbod van pressie-uitoefening. Dergelijke pressie-uitoefening is in strijd met de vrijheid van het individu. Belangrijk is ook dat een tweede rechtsgrond te vinden is in de waarheidsvinding. De verdachte die moet spreken in plaats van te zwijgen, kan gemakkelijk in de *verleiding* komen de waarheid geweld aan te doen (aldus vrijwel letterlijk G.J.M. Corstens en M.J. Borgers, het Nederlands strafprocesrecht, Kluwer, 8^e druk, pag. 48). Ook de inhoud van een bekennende verklaring van een verdachte, verkregen na (een beetje) foltering, kan overigens op waarheid berusten. Een dergelijke verklaring wordt voor het bewijs uitgesloten nu deze verkregen is door overtreding van het pressie verbod. Niet alleen is dit in strijd met de vrijheid van het individu, maar ook bestaat grote twijfels omtrent de waarheid en betrouwbaarheid van zo'n verklaring. Ook andere methoden om te komen tot een bekennende verklaring, zoals door middel hypnose (HR 12 juni 1984, NJ 1985,135), narco-analyse en leugendetector, leiden bijvoorbeeld vanwege de onbetrouwbaarheid en deugdelijkheid van die methoden niet tot wettig/buikbaar bewijs. Corstens en Borgers voegen hieraan toe dat bij de introductie van een nieuwe methode het wegens het nog ontbreken van *algemene overeenstemming over de deugdelijkheid* ervan veelal enige tijd zal duren voordat zij in rechte wordt geaccepteerd (G.J.M. Corstens en J. Borgers, a.w., pag. 326).

2.23

Zoals eerder aangegeven zijn voor de onderhavige zaak de overwegingen van het EHRM in de zaak Allan tegen het Verenigd Koninkrijk van belang, ook al heeft verdachte niet (en anders dan Allan) een uitdrukkelijk beroep op zijn zwijgrecht gedaan en zat verdachte niet preventief gedetineerd. Niet zonder reden hebben de door de verdediging aangevoerde deskundigen aangegeven dat een niet gedetineerde verdachte makkelijker te beïnvloeden is dan een

gedetineerde. Waar het om gaat is of er sprake is geweest van het door de Staat creëren van een situatie, waarin het voor een verdachte aantrekkelijker wordt om ten onrechte een moord te bekennen. In de uitspraak van het EHRM (Allan) overweegt het hof dat de bekentenis van de betreffende verdachte (overigens ook niet spontaan is gegeven, maar voortvloeide uit de aanhoudende vragen van 'H.', die lopende gesprekken onderbrak en vervolgens omhoog in de richting van de moord), te gelden heeft als een 'ondervraging', terwijl verdachte geen aanspraak kon maken op wettelijke waarborgen zoals de cautie en advies/aanwezigheid van een raadsman. In de onderhavige zaak is door de informanten tevens meermaals direct gevraagd naar verdachtes betrokkenheid bij de moord en is verdachte – na wederom te zijn gevraagd naar zijn betrokkenheid bij de dood van [slachtoffer] - zelfs midden in zijn verhaal afgekappt door een informant, omdat hij niet bekende, maar het verhaal vertelde zoals hij eerder tegen de politie had verklaard. De informant heeft immers het volgende geverbaliseerd: *"Ik heb verdachte tijdens zijn verhaal onderbroken en tegen hem gezegd dat hij op moest houden met dit verhaal, omdat ik dat al kende, maar dat hij eerlijk moest worden"*. Met andere woorden: direct vragen naar betrokkenheid bij de moord en de verdachte afkappen op het moment dat hij niet het 'gewenste' antwoord geeft, terwijl de verdachte geen aanspraak kan maken op wettelijke waarborgen/rechten, zoals die wel (behoren te) gelden ten tijde van een verhoor. In de zaak Allan overwoog het EHRM dat ook al was geen sprake van 'direct coercion', toch was sprake van schending van artikel 6 EVRM, nu verdachte in detentie zat, voortdurend door de politie werd verhoord en zijn 'celgenoot' in vertrouwen nam, zodat onder die omstandigheden de bekentenis tegen de wil van de verdachte is verkregen. Aangezien in de onderhavige zaak is aangevoerd dat verdachte is 'meegelokt' naar Spanje en (vervolgens) daar feitelijk is geïsoleerd en er daarnaast onredelijk veel druk op verdachte is gelegd om tot een bekentenis te komen, is ook in de onderhavige zaak sprake van een schending van artikel 6 EVRM/14 IVBPR/29 Sv en/of beginselen van een behoorlijke procesorde en/of kan niet worden gesteld dat verdachte in vrijheid een verklaring heeft afgelegd. Van belang is verder dat Van Koppen & Horselenberg de opvatting van het Supreme Court van Nieuw-Zeeland onderschrijven, inhoudende dat de vrijheid om weg te lopen juist vaker tot een bekentenis zal leiden dan ten aanzien van een regulier verhoor. Daartoe is onder meer betoogd dat bij een verdachte in vrijheid een situatie wordt gecreëerd waarin bekennen 'kosteloos' is en in welke situatie (anders dan bij een regulier verhoor) bijvoorbeeld geen dreiging met een gevangenisstraf aanwezig is, maar slechts positieve elementen als een baan, een goed inkomen en geen angst voor represailles vanuit 'de organisatie'. Gelet op het voorgaande is de verwerping van de verweren, mede gelet op de indringendheid van die gevoerde verweren, onbegrijpelijk althans onvoldoende met redenen omkleed.

2.24

Voorts is door de verdediging aangevoerd dat het gevaar bestaat dat eventueel steunbewijs automatisch in het licht van de valse bekentenis zal worden beoordeeld, terwijl bewijsmiddelen die de bekende verklaring falsificeren veel eerder als niet relevant ter zijde zullen worden geschoven. Het WOD-traject in de onderhavige zaak heeft ruim een jaar in beslag genomen, terwijl verdachte gedurende meerdere momenten uitdrukkelijk heeft ontkend betrokken te zijn geweest bij de dood van het slachtoffer. Het betoog van de advocaat-generaal, kort gezegd inhoudende dat uit een WOD-traject ook ontlastend bewijs kan volgen, gaat zodoende niet op. De meerdere ontkennende verklaringen zijn immers niet van belang; er wordt doorgegaan totdat een bekentenis wordt verkregen. Door een oneigenlijke hoeveelheid druk op verdachte te leggen, heeft hij uiteindelijk een bekende verklaring afgelegd. Als hij niet zou toegeven dat hij betrokken was geweest bij de dood op zijn toenmalige vriendin, dan zou hij de baan niet krijgen. Hij was inmiddels al weggestuurd door de grote baas '[undercover agent 2]'. Deze onredelijk hoge druk bestond uit de isolatie van verdachte; het creëren van een criminele vriendenkring die niet opkijkt van een moord en die verdachte alleen nog maar als 'vriend' zou

blijven zien indien verdachte een moord zou bekennen; financiële noodzaak en de mogelijkheid om een goedbetaalde baan te krijgen, zodat verdachte zijn gezin kon onderhouden. Verdachte zat in financiële problemen, nu een eerder toegezegde contractverlenging van de één op de andere dag geen doorgang meer vond. Verdachte is zodoende afhankelijk gemaakt althans geworden van de informanten en de kansen die zij verdachte aanboden. Voorts is druk uitgeoefend door verdachte niet alleen voor te houden dat hij zijn fictieve goedverdienende baan zou verliezen, maar ook dat dit nadelige consequenties zou hebben voor zijn 'goede vriend' [undercover agent 1]. Daarnaast is druk uitgeoefend door verdachte te laten vrezen voor zijn veiligheid en die van zijn familie. In de maanden voorafgaand aan de trip naar Spanje hebben de informanten meerdere verhalen aan verdachte verteld over gebeurtenissen in het verleden en over dat problemen 'werden opgelost' (onder meer over het graven van een kuil), hetgeen tot angst heeft geleid bij verdachte. Daarnaast was verdachte het 'criminele wereldje' van [undercover agent 1] ingezogen en voorgesteld aan de wellicht criminele althans louche organisatie waar verdachte voor zou gaan werken en waarvan hij de grote baas reeds had ontmoet. Niet meewerken (lees: bekennen) zou, mede gelet op de eerder vertelde verhalen en de nadelige consequenties voor [undercover agent 1] (een van de zware jongens), mogelijk leiden tot represailles. Voorts is van belang te benadrukken dat verdachte is meegelokt naar Spanje en daardoor op dat moment sociaal geïsoleerd en financieel afhankelijk was.

2.25

In het arrest overweegt het hof dat het hof niet inziet dat sprake is geweest van 'onredelijk grote druk' doordat verdachte werkeloos was geworden en in geldnood zat, zodat hij genoodzaakt was zich aan te sluiten bij het fictieve bedrijf. Het hof overweegt dat verdachte weliswaar was 'beperkt in zijn financiële mogelijkheden' en daarnaast de zorg droeg voor een heel gezin, maar dat hij gezien zijn kwaliteiten en genoten opleiding ook voor een andere werkgever had kunnen kiezen. Het hof miskent hierbij echter hetgeen is aangevoerd, te weten dat verdachte werkzaam was bij een bedrijf, maar dat zijn contract van de een op de andere dag toch niet is verlengd, terwijl de verdediging gemotiveerd heeft aangevoerd dat het vermoeden bestaat dat de politie hier een aandeel in heeft gehad en zelfs de desbetreffende werkgever bij voorwaardelijk verzoek als getuige is opgeroepen om dit vermoeden al dan niet te bevestigen. Voorts schiet de overweging van het hof tekort in het licht van hetgeen door de verdediging is aangevoerd met betrekking tot de in het vooruitzicht gestelde zeer ruime en door het hof ook als 'lucratief' genoemde beloning tegen (ook nog) zeer aantrekkelijke voorwaarden (thuis werken) en het 'grooming effect' (zoals mooie dure auto's; huizen e.d.). Daarnaast is het verweer gevoerd dat verdachte (na zijn aanhouding in verband met mogelijke betrokkenheid bij de dood op zijn toenmalige vriendin) werd gezien als 'boef' en zodoende nergens meer aan de bak kwam. Voorts is opvallend dat het hof overweegt dat niet aannemelijk is geworden dat onredelijk grote druk is uitgeoefend op verdachte wegens angst als gevolg van mogelijke dreiging met geweld. Een aantal zinnen hieraan voorafgaand overweegt het hof namelijk nog dat verdachte zelf heeft gekozen voor het *lucratieve* aanbod, ondanks dat hij beseftte dat hij betrokken zou worden bij wellicht ook niet-legale activiteiten en dat hij het mogelijke gevaar van het betrokken raken bij illegale praktijken – met alle risico's van dien voor vrouw en kinderen – toch voor lief nam. Kennelijk is het hof aldus van oordeel dat verdachte welbewust heeft gekozen voor een lucratieve en criminele baan met bijbehorende mogelijke risico's voor zichzelf, vrouw en kinderen, maar anderzijds wordt geoordeeld dat bij verdachte veroorzaakte angst wegens mogelijke dreiging met geweld niet aannemelijk is. Tot slot heeft het hof ten onrechte geoordeeld dat niet aannemelijk is geworden ontkenning van betrokkenheid bij de moord ook gevolgen zou hebben voor de bevriende informant van verdachte, nu bij pleidooi is verwezen naar de door informant '[undercover agent 1]' op 16 oktober 2015 afgelegde verklaring bij de rechtbank, waaruit volgt dat deze informant wel degelijk dergelijke uitlatingen zou hebben

gedaan. Daarnaast is het arrest op dit onderdeel innerlijk tegenstrijdig, nu het hof enerzijds overweegt dat niet aannemelijk is geworden dat sprake is geweest van onredelijke druk bij verdachte aangezien ontkennen tot mogelijk gevolg zou hebben dat '[undercover agent 1]' zijn baan zou verliezen, terwijl het hof vrijwel direct daarna als 'alternatief voor bekennen' schetst dat verdachte met '[undercover agent 1]' ook had kunnen afspreken om te liegen bij de baas, zodat '[undercover agent 1]' zijn baan niet zou verliezen.

2.26

Zoals hierboven weergegeven is voorts aangevoerd dat de bekende verklaringen van verdachte niet worden ondersteund door overig bewijsmateriaal en ook niet te rijmen is met de aangetroffen sporen. Hierbij is gewezen op het feit dat de door verdachte opgevoerde bril, kleding en laarzen (zelfs met behulp van honden) niet zijn aangetroffen, terwijl uit het sectierapport ook niet kan volgen dat verdachte 'de hersens' van het slachtoffer heeft ingeslagen, waardoor het slachtoffer knock-out is gegaan. Hierbij is gewezen op het feit dat in het sectierapport niet eens over aangetroffen steengruis wordt gerept. Van belang in dit kader is voorts dat de rechtbank heeft vastgesteld dat "van unieke, zeer specifieke daderekenis in de verklaringen van verdachte geen sprake is". Met betrekking tot dit 'inslaan' is overigens ook nog het volgende van belang. In het arrest heeft het hof ten aanzien van de strafoplegging onder meer overwogen:

"De verdachte heeft in 2010 zijn toenmalige levenspartner [slachtoffer] opzettelijk met voorbedachte raad en op gruwelijke en lafhartige wijze van het leven beroofd. De verdachte heeft zijn partner en moeder van hun twee jonge kinderen – die ten tijde van de moord in huis lagen te slapen – op het moment dat zij nietsvermoedend thuiskwam van een feestavond, eerst onverhoeds en met kracht met een steen tegen het hoofd geslagen. Vervolgens heeft de verdachte, terwijl het slachtoffer in de achtertuin van haar woning weerloos op de grond lag, haar hals en mond dichtgedrukt en dichtgedrukt gehouden, waardoor haar de ademhaling onmogelijk werd gemaakt of belemmerd. Het slachtoffer is daarop door verstikking als gevolg van ademnood overleden."

2.27

Hetgeen het hof hier heeft overwogen, te weten dat verdachte *onverhoeds* en met kracht op haar hoofd heeft geslagen is niet te rijmen met hetgeen het hof in de bewijsmiddelen heeft vastgesteld, te weten dat burens "een harde ijselijke gil van een vrouw" heeft/hebben gehoord, zoals het hof in de bewijsmiddelen 2 en 3 heeft vastgesteld:

"2. het proces-verbaal van verhoor (pg. 814-815), inhoudende, als de verklaring van [getuige], wonende () te Kaatsheuvel:

Op zaterdagavond 18 december 2010 lag ik in mijn bed film te kijken. Nadat de film was afgelopen, keek ik op mijn gsm en zag dat het 23.50 uur was. Omstreeks 0.05 uur ging ik slapen. Toen ik net weer op bed lag hoorde ik ineens een harde ijselijke gil van een vrouw. Ik hoorde de gil tussen 00.05 uur en ongeveer 00.15 uur. Een paar minuten na de gil keek ik naar de tijd op mijn gsm en zag dat het 00.15 uur was.

3. het proces-verbaal van verhoor (pg. 816-817), inhoudende, als de verklaring van [getuige], wonende () te Kaatsheuvel:

Op zaterdagavond 18 december 2010 waren mijn vrouw en ik thuis. Om en nabij half een [hof: op 19 december 2010] hoorde ik gestommel bij [adres] en ik hoorde het dichtslaan van een deur.”

2.28

Als er sprake is geweest van een *onverhoeds en onverwachts* gegeven klap waardoor het slachtoffer knock-out is geslagen is het onmogelijk, althans bijzonder onwaarschijnlijk, dat het slachtoffer vervolgens een harde ijselijke gil kan hebben gegeven. Indien hieraan voorbij wordt gegaan, is hetgeen de verdachte in zijn bekende verklaring hierover heeft verklaard in ieder geval niet te rijmen met het uitgevoerde onderzoek, waaronder de sectie op het lichaam, zoals is aangevoerd. Ook in dit licht bezien schiet het arrest en de bewezenverklaring tekort.

MIDDEL III

Schending van het recht en/of verzuim van vormen, waarvan de niet-naleving met nietigheid wordt bedreigd, althans zodanige nietigheid voortvloeit uit de aard van de niet in acht genomen vormen, in het bijzonder de artt. 359 en 415 Sv, en wel om het navolgende:

Ten onrechte heeft het hof geoordeeld dat het hof uitgaat van de bekende verklaring zoals afgelegd door de verdachte en dat nu de weerlegging van de door de verdediging aangevoerde alternatieve scenario's besloten ligt in de gebezigde bewijsmiddelen, het hof niet toekomt aan een bespreking daarvan, aangezien deze scenario's niet in lijn zijn met de door de verdachte jegens de politieke informanten afgelegde bekende verklaringen. Dit oordeel getuigt van een onjuiste rechtsopvatting, althans is de verwerping van het verweer onvoldoende met redenen omkleed.

Toelichting

3.1

Uit het proces-verbaal van de terechtzitting in hoger beroep van 8 en 22 januari 2018 blijkt dat mr. J-H.L.C.M. Kuipers, advocaat te Amsterdam, de raadsman die verdachte heeft bijgestaan, het woord tot verdediging heeft gevoerd overeenkomstig de aan het proces-verbaal gehechte pleitnotities. De verdediging heeft (met aanvulling van de in het proces-verbaal opgesomde en van belang zijnde toevoegingen) onder meer het volgende bepleit:

“1.7.

()

Zoals ik al zei is de WOD-inzet naadloos verbonden met de tenlastelegging. Te meer nu uit onderzoek Eem I eigenlijk dus niets wezenlijks volgt. Ja, dat er veel fouten zijn gemaakt. En at er DNA is aangetroffen. En dat er kasten en lades openstonden. Allemaal omstandigheden die zouden kunnen passen in het door [verdachte] van moment één (!) geschetste alternatieve scenario. Een alternatief scenario dat in ieder geval niet als volstrekt ongeloofwaardig zonder nadere motivering ter zijde zal kunnen worden gelegd. Volgens de advocaat-generaal zijn de gedragingen en uitlatingen van cliënt volstrekt niet invoelbaar; dat is echter iets anders dan volkomen ongeloofwaardig. Naar mijn mening heeft de rechtbank in dit opzicht in haar vonnis geen verankering geboden voor de bewezenverklaring.

()

Ook in deze zaak meent de verdediging dat het subsidiariteitsbeginsel is geschonden. Er is DNA gevonden onder de nagels van [slachtoffer], er is een bloedspoor in de gang, er is een onbekende mannelijke donor in een bloedspoor op een lade van de kast van welk spoor de rechtbank stelt dat het is aangebracht door de dader. Evenwel toont het onderzoek niet aan dat het DNA in het bloed van [slachtoffer], van [verdachte] zou zijn. Integendeel. Het betreft DNA van minstens twee verschillende mannen. De naam [naam] is geroepen én er is een [naam] in de buurt geweest en er is een kras in de muur van de poort aangetroffen. Omstandigheden waarop niet door gerechercheerd is, maar wel verdere verankering van het alternatieve scenario uit voort had kunnen vloeien, terwijl [verdachte] zich toen niet op zijn zwijgrecht beriep.

()

Bekentenis betrouwbaar?

()

7.1.

Dan is er nog de niet-verifieerbare informatie en de vraag of die aannemelijk, logisch en geloofwaardig is. Ik meen van niet. De rechtbank heeft gesteld dat de bekentenis van cliënt geloofwaardig is en baseert zich daarbij onder meer op het feit dat [verdachte] uit eigen beweging heeft verklaard goederen te hebben aangeschaft zoals laarzen en kleding en het vervolgens wegmaken daarvan. Of dat de waarheid was kan op geen enkele wijze, objectief worden beoordeeld. Het is gewoon een aanname die de rechtbank in het kader van de doelredenering wilde doen.

()

De straatklinker, laarzen en kleding zijn verzonnen; anders hadden de forensische teams van de politie, zeker met behulp van de honden die werden ingezet, deze wel gevonden. Bovendien kan over de straatklinker worden opgemerkt dat niet vaststaat dat [slachtoffer] überhaupt met een straatklinker zou zijn geslagen. In dat verband klopt het 'de hersens inslaan' ook niet. [slachtoffer] had een (oppervlakkige) hoofdwond, maar die was niet zodanig dat kan worden gesproken van 'hersens inslaan'.

7.4.

Ook op andere punten heeft [verdachte] leugenachtig verklaard. Dit was echter niet de eerste keer. Uit de eerdere processen-verbaal blijkt dat [verdachte] bijvoorbeeld al leugenachtig had verklaard over zijn zogenaamde baanaanbiedingen in de IT-sector en dat hij het huis op naam van [partner verdachte] zou hebben gezet om zo min mogelijk alimentatie te betalen, hetgeen evident onjuist is.

()

Conclusie

Al zou er geen sprake zijn van een situatie waarin de druk op valselyk bekennen dermate is opgevoerd dat we niet langer kunnen spreken van een in vrijheid afgelegde verklaring, ook dan kan de bekentenis niet worden gebezigd voor het bewijs. Uit de verklaring van [verdachte] blijken slechts de grote lijnen. De door [verdachte] genoemde details zijn niet verifieerbaar en bovendien niet logisch. Er is ook onvoldoende ondersteuning middels andere bewijsmiddelen. Alleen een (valse) bekentenis die ook nog eens werd herroepen is onvoldoende om tot een veroordeling te kunnen komen.

()

De verdediging is in tegenstelling tot de rechtbank van mening dat het eerlijk proces van [verdachte] wel degelijk in het gedraging is gekomen, gezien het feit dat hij de jegens hem geopperde beschuldigingen nu niet effectief kan bestrijden en bepaalde alternatieve scenario's niet verder kan onderbouwen. Het zijn namelijk niet alleen de door de rechtbank vastgestelde onderwerpen waar geen waarde aan gehecht kan

worden, maar ook de bloedsporen op de plaats delict waar geen waarde aan gehecht kan worden. Ik sprak daar al over in verband met die lade. Maar ook onder de nagels en in de nek van het slachtoffer is vreemd, mannelijk DNA gevonden.

()

Zoals de rechtbank reeds in haar vonnis aangeeft 'de mogelijkheid bestaat dat belastend, maar ook ontlastend materiaal verloren is gegaan'. Alsof het niets is! Dit mogelijk ontlastend bewijs had kunnen dienen ter staving van enig alternatief scenario.

()

Gezien de fouten die zijn gemaakt op de plaats delict dient grote behoedzaamheid te worden betracht bij het toekennen van enige bewijswaarde aan de alstoen wél aangetroffen 'sporen'.

()

ALTERNATIEF SCENARIO

Vooropgesteld moet worden dat het vaak voorkomt dat er helemaal geen alternatief scenario naar voren gebracht kán worden. Dat brengt echter niet met zich dat dan automatisch slechts de verdachte in beeld is als dader.

Zoals gesteld neemt de rechtbank de verklaring aan als betrouwbaar mits deze, naar believe, voldoende mate bevestiging vindt in de overige bewijsmiddelen en er geen alternatief scenario mogelijk is.

()

De verdediging is van mening dat er wel degelijk alternatieve scenario's zijn en wel in de vorm van inbraak en/of mogelijk drugs gerelateerd geweld. Deze scenario's kunnen ondanks de vastgestelde contaminatie wél in meer of mindere mate worden onderbouwd. In ieder geval kunnen ze niet zonder nadere overweging ter zijde worden gesteld als volstrekt irreëel.

()

Inbrekersscenario

()

De rechtbank stelt vast dat, als de laatjes van de kast openstaan en de burens het geluid van het openschuiven van laatjes hebben gehoord en braaksporen aan de achterdeur ontbreken, het alternatieve inbrekersscenario 'dus' niet aannemelijk is geworden. De verdediging vraagt zich af: 'Hoezo niet?' De achterpoort was altijd op slot, ook op die avond. Mede daarom was juist de achterdeur van de woning niet altijd slotvast afgesloten. Of dat die avond ook het geval was kan niet meer gereconstrueerd worden, maar gezien het ontbreken van braaksporen wel waarschijnlijk. Bovendien is op de lade van de kast een DNA-spoor aangetroffen dat niet matcht met het DNA van cliënt. De rechtbank stelt in haar vonnis zelfs dat dat spoor een daderspoor is.

()

We hebben dus:

- Geen braaksporen;
- Geen verstoord sneeuwlaag of sporen;
- Inhoud van de lades onverstoord;

De verdediging is van mening dat dit alternatieve scenario niet zomaar als onaannemelijk terzijde schoven kan worden en zal dieper ingaan op deze onderdelen van de rechtbank.

9.2.

Geen braaksporen

Een inbraak zonder braaksporen is, hoewel niet persé gebruikelijk, bepaald niet onmogelijk. Zeker gezien het feit dat er op een zeker moment 6 sleutels in omloop zijn geweest. Voorts is het ook maar de vraag in hoeverre de achterdeur op slot zak.

()

Uit het feit dat er bloed van [slachtoffer] is aangetroffen onder de rand boven de laadjes van het dressoir concludeert de rechtbank vervolgens dat de dader na het op [slachtoffer] toepassen van geweld de laadjes heeft opengeschoven.

Er zijn dan een drietal belangrijke punten te duiden:

Ten eerste: heeft [verdachte] op [slachtoffer] gelegen én iets uit de lade gepakt, waardoor de kans bestaat dat het bloed op dat moment is aangebracht.

Ten tweede: volgt uit het feit dat, als we al kunnen aannemen dat het bloed daar terecht is gekomen nadat geweld is toegepast, niet noodzakelijkerwijs dat [verdachte] de dader is. Slechts dat er een dader is.

Ten derde: is er dus DNA aangetroffen van minimaal één onbekend gebleven man, waardoor de mogelijkheid bestaat dat en andere (de daadwerkelijke) dader dit spoor heeft achtergelaten.

DNA vingernagels

Dit komt overeen met het vingervuil onder de nagels van [slachtoffer]. Ook in het nagelvuil van onder de vingers van [slachtoffer] is een DNA-mengprofiel van minimaal één onbekend gebleven mannelijk persoon aangetroffen. De rechtbank heeft geredeneerd dat dit DNA-spoor geen daderspoor hoeft te zijn, nu zij die avond in een café is geweest.

Nogmaals, zo kan ik het ook. Lekker makkelijk. Had dit DNA-spoor op zichzelf gestaan, dan had de verdediging dit begrepen. Dit is echter niet het enige DNA-spoor van een onbekend mannelijk persoon, nu dit ook in de woning op een van de lades is aangetroffen. Ook in de nek van het slachtoffer is het DNA van een onbekende mannelijke persoon aangetroffen.

Inhoud van de lades onverstoord

Zoals Derksen aangeeft in zijn rapport:

() een echte diefstal wordt niet zonder meer door de nette PD uitgesloten (indien de dief alleen op zoek was naar de sleutel van de nieuwe BMW en wist dat er mensen boven waren.

Geen verstoorde sneeuwlaag of sporen

Dit is een bijzondere aanname van de rechtbank, gezien er uitgaande sporen zijn gevonden.

()

Het sneeuwde nog. Ik zag dat er schoensporen in de sneeuw stonden die redelijk vers waren. Er was al wel wat overheen gesneeuwd.

()

Ik denk dat ik in totaal 10 tot 15 voetsporen met een punt in de brandgang zag.

()

CIE-informatie

Dan is er nog de CIE informatie:

()

“Een aantal mannen waaronder [naam] en iemand van het woonwagenkamp [naam woonwagenkamp], met de bijnaam '[bijnaam]', hebben in december 2010 een

woninginbraak gepleegd in Kaatsheuvel. Bij deze woninginbraak zijn deze inbrekers door de vrouw des huizes overlopen. Na deze confrontatie is de vrouw later dood aangetroffen.”

Deze informatie is als betrouwbaar aangemerkt.

()

De verdediging verzoekt het hof voorwaardelijk om de CIE-informant als getuige te doen horen. De beslissing op dit verzoek kan ook bij tussenarrest gegeven worden.

()

Drugslab

Dan bestaat er nog een tweede realistisch scenario. Dat van een drugslab in de buurt. Het volgende krantenartikel zal u ongetwijfeld niet ontgaan zijn:

()

‘De familie’ waar in dit artikel over wordt gesproken, is de familie [naam familie]. Die familie zit al jaren in de drugs, zo is algemeen bekend. Het is dan ook de in de CIE genoemde [naam] die hierbij is komen te overlijden.

Mogelijk heeft [slachtoffer] een keer over de schutting gekeken en kennis genomen van de aldaar groeiende hennepplanten. Het is heel goed mogelijk dat [slachtoffer] (ongewild) kennis heeft gehad van bepaalde informatie/handelingen met betrekking tot dit criminele circuit, waarvan mensen niet wilden dat zij dat wist.

()

Dan zijn er nog de nodige andere puzzelstukjes.

()

Niet alleen hoort getuige [getuige] de naam [naam], ook hoort zij een meisje in combinatie met een jongen.

()

We weten dus dat getuige [getuige] de naam [naam] heeft gehoord en dat de telefoon van [naam] [naam] én [naam] die avond uitpeilen op een loopafstand van [straatnaam], de plaats delict. Ook leren we dat [naam] een grijze Volkswagen rijdt.

De grijze auto

De auto van [naam] wordt door getuige [getuige] 3 dagen op rij gezien, zo ook op de bewuste nacht. Deze waarneming van getuige [getuige] vindt verankering in de verklaring van getuige [getuige] die aangeeft 2 nachten achter elkaar een draaiende motor te hebben gehoord.

()

Naar mijn mening kan als alternatief scenario volstrekt niet uitgesloten worden dat de in het dossier genoemde [naam] op die bewuste avond ter plaatse is geweest met het oog op het uitvoeren van een ripdeal.

()

Handschoenspoor:

()

- Het aangetroffen handschoenspoor (), aangetroffen op de laptop werd verder nergens in de woning aangetroffen. Uit het dossier kan ik niet opmaken dat er met betrekking tot het handschoenspoor op de laptop verder onderzoek is verricht. Dit verbaast mij omdat inbrekers vaker handschoenen dragen en verder onderzoek van het handschoenspoor mogelijk een match had kunnen opleveren met een elders aangetroffen handschoenspoor.

()

Uit de puzzelstukjes kan een tweetal scenario's gedestilleerd worden. Oftewel [slachtoffer] heeft kennis genomen op enigerlei wijze van bijvoorbeeld het drugslab en vormde daarom een gevaar dat uitgeschakeld moest worden of het scenario van een mislukte ripdeal of iets dergelijks.

()

Conclusie alternatief scenario

Op grond van het dossier kan een alternatief scenario simpelweg niet worden uitgesloten. Het handschoenspoor alsook het DNA-profiel van een onbekende man in een aangetroffen bloedspoor zijn daarvan de belangrijkste indicaties. Naast uiteraard het gegeven dat [verdachte] vanaf moment één ontkend heft ook maar iets van doen te hebben gehad bij het overlijden van [slachtoffer]."

3.2

In het arrest heeft het hof bewezen verklaard:

"dat hij op 19 december 2010 te Kaatsheuvel, gemeente Loon op Zand, opzettelijk en met voorbedachten rade [slachtoffer] van het leven heeft beroofd, immers heeft hij, verdachte, met dat opzet en na kalm beraad en rustig overleg:

- die [slachtoffer] (met kracht) met een steen op haar hoofd geslagen, en*
- (vervolgens) de hals van die [slachtoffer] dichtgeknepen en/of dichtgedrukt en (gedurende enige tijd) dichtgeknepen/dichtgedrukt gehouden, en*
- de mond van die [slachtoffer] (gedurende enige tijd) dichtgedrukt en aldus die [slachtoffer] (gedurende enige tijd) de ademhaling belemmerd en/of onmogelijk gemaakt, ten gevolge waarvan die [slachtoffer] is overleden"*

3.3

Ten behoeve van de bewezenverklaring heeft het hof een aantal bewijsmiddelen gebezigd. Zo heeft het hof onder meer als bewijsmiddelen gebruikt relaas van bevindingen van verbalisanten -3588 en A-3739, inhoudende verklaringen afgelegd door verdachte tegenover infiltranten.

3.4

In het arrest heeft het hof onder meer het volgende overwogen:

"Dat de verdachte in casu enkel – ten onrechte – heeft bekend omdat daar financieel voordeel mee te behalen viel en het financiële belang dan wel de angst voor de mogelijk (dreiging met) geweld dermate zwaar was dat het belang om – ten onrechte – een moord te bekennen groter was dan om zijn betrokkenheid te (blijven) ontkennen, acht het hof gezien de hiervoor geschetste feiten en omstandigheden niet aannemelijk. De omstandigheid dat niet alle details van deze bekentenis verifieerbaar blijken, maakt dat niet anders.

()

Onderzoeksrapporten prof. Dr. T. Derksen

()

De conclusie van het eerste rapport is dat aan de hand van het bewijsmateriaal dat in 2011 ter beschikking stond veel waarschijnlijker is dat [verdachte] niet de moordenaar is, dan dat hij wel de moordenaar is.

()

De eindconclusie van het tweede deel is dat de undercoveroperatie echter zodanig van opzet was dat alle betrouwbaarheidscondities van een bekentenis volledig ondermijnd waren, waardoor de verkregen bekentenis van geen betekenis moet worden geacht. De

eindconclusie van het rapport is dan ok dat het onschuldscenario zeer veel waarschijnlijker is dan het schuldscenario (98,3 % voor het onschuld-scenario tegenover 1,7 % voor het schuldscenario).

Het hof heeft de rapporten bestudeerd en deelt de conclusies uit de rapporten niet.

()

Het hof laat dan ook om bovengenoemde redenen de rapporten van prof. mr. T. Derksen buiten beschouwing en verwerpt het op deze rapporten gebaseerd, dan wel het daaraan gerefereerde verweer van de verdediging.

Alternatieve scenario's

Het hof gaat uit van de bekende verklaring zoals afgelegd door de verdachte. Nu de weerlegging van de door de verdediging aangevoerde alternatieve scenario's besloten ligt in de gebezigde bewijsmiddelen, komt het hof niet toe aan een bespreking daarvan, aangezien deze scenario's niet in lijn zijn met de door de verdachte jegens de politieke informanten afgelegde bekende verklaringen.

Als uitgangspunt geldt dat ingeval een verdachte het hem ten laste gelegde bestrijdt met een alternatieve lezing van de gebeurtenissen, die niet met de bewezenverklaring strookt, de rechter – indien hij tot een bewezenverklaring komt – die aangedragen alternatieve gang van zaken zal moeten weerleggen. Nu echter de verdachte een bekende verklaring heeft afgelegd, ontbreekt de noodzaak van dit onderzoek.”

3.5

Als uitgangspunt heeft te gelden dat ingeval een verdachte het hem tenlastegelegde bestrijdt met een alternatieve lezing van de gebeurtenissen, die niet met een bewezenverklaring zou stroken, de rechter - indien hij tot een bewezenverklaring komt - die aangedragen alternatieve gang van zaken zal moeten weerleggen. Dat kan geschieden door opneming van bewijsmiddelen of vermelding, al dan niet in een nadere bewijsoverweging, van aan wettige bewijsmiddelen te ontlelen feiten en omstandigheden die de alternatieve lezing van de verdachte uitsluiten. Een dergelijke weerlegging is echter niet steeds vereist. In voorkomende gevallen zal de rechter ter weerlegging kunnen oordelen dat de door de verdachte gestelde alternatieve toedracht niet aannemelijk is geworden dan wel dat de lezing van de verdachte als ongeloofwaardig terzijde moet worden gesteld. Ten slotte kunnen zich gevallen voordoen waarin de lezing van de verdachte zo onwaarschijnlijk is, dat zij geen uitdrukkelijke weerlegging behoeft (HR 16 maart 2010, ECLI:NL:HR:2010:BK3359, NJ 2010, 314, m.nt. YB).

3.6

In het arrest heeft het hof evenwel overwogen dat het hof uitgaat van de bekende verklaring van verdachte, zodat de aangevoerde alternatieve scenario's worden weerlegd door de gebezigde bewijsmiddelen en zodoende niet hoeven te worden besproken. Het hof erkent dat als uitgangspunt heeft te gelden dat een alternatieve lezing door de verdachte, die niet met een bewezenverklaring strookt, zal moeten worden weerlegd, maar meent dat de noodzaak hiervan, gelet op de bekende verklaring, ontbreekt. Hieruit volgt dat volgens het hof klaarblijkelijk slechts van een 'alternatief scenario' kan worden gesproken indien de rechter niet (eerder) tot de conclusie is gekomen dat het feit bewezen is en/of een rechter een verweer, waarin is aangevoerd dat en waarom een verdachte eerder een onjuiste bekende verklaring heeft afgelegd en waarin de betrouwbaarheid van een bewijsmiddel -mede- aan de hand van een alternatief scenario wordt betwist, niet meer behoeft te onderzoeken. Dit oordeel getuigt van een onjuiste rechtsopvatting en/of is onbegrijpelijk. De verdediging kan het verweer,

inhoudende dat sprake is van een valse bekentenis, aannemelijk maken door onderbouwde alternatieve scenario's naar voren te brengen. Op het moment dat het hof van mening is dat niet noodzakelijk is dat dergelijke alternatieve scenario's worden onderzocht, krijgt de verdediging aldus ook niet (eens) de kans om aannemelijk te maken dat sprake is van een valse bekentenis.

3.7

De werkwijze van het hof lijkt voort te borduren op de werkwijze van de politie en het Openbaar Ministerie. Bij dat onderzoek wordt niet alleen Spanje en verdachte misleid, maar vormt het uitgangspunt van dat onderzoek niet (in strijd met de aanbevelingen van de Commissie Posthumus) het aantreffen van het stoffelijk overschot het vertrekpunt van het onderzoek, maar de veronderstelling dat verdachte de dader is, welke veronderstelling door het onderzoek moet worden gestaafd door bewijs. Het verleden heeft aangetoond dat ook in Nederland in strafzaken, zoals bijvoorbeeld de Schiedammer parkzaak, onder druk van de politie ten onrechte bekende verklaringen worden afgelegd. Ook in deze zaak zou de verdediging, indien zij niet onkundig zou zijn gehouden van het aantreffen van ontlastend DNA-bewijs, de onjuistheid van de bekende verklaring aannemelijk hebben kunnen maken indien zij niet onkundig zou zijn gehouden dan dit DNA. De rechter zal een verweer, waarin (door argumenten onderbouwde) verweren worden gevoerd met betrekking tot de deugdelijkheid en betrouwbaarheid van bewijsmiddelen zoals bekende verklaringen, gemotiveerd moeten weerleggen en dus niet, zoals i.c. is gedaan, voorbij kunnen gaan aan dit verweer.

3.8

Gelet op het bovenstaande is het arrest/bewezenverklaring onvoldoende met redenen omkleed.

Dat

Op vorenstaande gronden het u Edelhoogachtbaar College moge behagen, gemelde uitspraak te vernietigen met een zodanige uitspraak als uw Edelhoogachtbaar College noodzakelijk voorkomt.

Rotterdam, 29 juni 2018

Advocaten

mr. R.J. Baumgardt

mr. P. van Dongen